

Heidi Haverinen

RAHANPESURIKOKSET RIKOKSENTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Kevät 2011

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Heidi Haverinen	
Työn nimi Rahanpesurikokset rikoksenteikijän näkökulmasta	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Taloushallinto	Ohjaaja(t) Sanna-Maria Klemetti Toimeksiantaja
Aika Kevät 2011	Sivumäärä ja liitteet 55
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitkä rahanpesumuodot on säädetty rangaistaviksi rikoslaisissa ja mitkä ovat ne keskeisimmät tunnusmerkistökäsitteet, joiden täytyminen on myös rahanpesun rangaistavuuden edellytys. Vuonna 2003 voimaan tulleen lainmuutoksen myötä rahanpesu sai oman rikostunnusmerkistönsä, jolla pyrittiin helpottamaan tuomioistuinten työtä. Muutoksen myötä rikoksenteikijän on yhä vaikeampi toteuttaa rahanpesurikosta ja samalla kiinnijäämisriski on myös aiempaa suurempi.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosassa luodaan kokonaiskuva rahanpesusta, rangaistaviksi säädettyistä rahanpesumuodoista sekä niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat rahanpesurikoksesta tuomitsemiseen. Rahanpesulakia sivutaan työssä kevyesti, koska laki liittyy läheisesti rahanpesun torjuntaan ja torjuntaan liittyviä asioita ei tulla käsittelemään työssä tarkemmin. Empiirisessä osassa tutkitaan eri oikeusasteiden antamia rahanpesutuomiota ja tuodaan esille teki- jöitä, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet oikeuden antamaan päätökseen. Oikeustapauksista käy hyvin ilmi, miten merkittävässä asemassa rahanpesun tunnusmerkistökäsitteet ovat tuomiota annettaessa.</p> <p>Opinnäytetyön lähdeaineisto koostuu rikoslainsäädännöstä ja kotimaisesta rahanpesuun liittyvästä kirjallisuudesta. Työssä on hyödynnetty myös elektronista mediaa. Tutkimusmenetelmänä on teorian havainnollistamiseksi käytetty käräjä- ja hovioikeuden sekä korkeimman oikeuden oikeustapauksia.</p> <p>Tutkimuksessa selviää, että rahanpesun kansainvälisyys ja palkattujen rahanpesijöiden käyttäminen tuo uusia haasteita niin viranomaisille kuin myös tuomioistuimille. Oikeustapaukset osoittavat myös, miten vaikea on näyttää asioita toteen, jotta rikokseen syyllistyneelle voitaisiin antaa oikeudenmukainen rangaistus.</p> <p>Tulevaisuudessa olisi tärkeää, että myös esirikoksenteikijä voitaisiin tuomita niin sanotusta itsepesusta. Tämä johtaisi siihen, että rahanpesurikoksista annettavien tuomioiden määrät lisääntyisivät. Tällä hetkellä suuri osa rahanpesutapauksista jää viranomaisten toimivallan ulottumiin, koska esirikokseen syyllistynyt pesee itse rikoksella hankittua rahaa ilman ulkopuolista apua.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	Rahanpesu, rikoslaki, tunnusmerkistö
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Heidi Haverinen	
Title Money laundering crimes from the offender's point of view	
Optional Professional Studies Financial Administration	Instructor(s) Sanna-Maria Klemetti
	Commissioned by
Date Spring 2011	Total Number of Pages and Appendices 55
<p>The aim of the thesis was to discover which money laundering forms are passed punishable in the criminal code and which are those essential elements of an offence that must be realised before the court gives a sentence. For money laundering, the essential elements of an offence came into effect in 2003. The purpose of the amendment was to make work at courts easier. It is more difficult to launder money, because the risk of getting caught is higher now than before the amendment.</p> <p>The theoretical part of the thesis creates a general view of money laundering in connection with punishable money laundering forms and the essential elements which affect the sentence. Money laundering law is covered only superficially because the law relates closely to prevention and those issues were not studied in this thesis. The empirical part of the thesis studies sentences which various instances have given and brings out the elements which possibly have an effect on court's order. The legal cases reveal how the essential elements of money laundering are in considerable position.</p> <p>Criminal legislation, Finnish literature on money laundering issues and electronic media served as sources of information. To clarify the theory, legal cases of the Local Court, Court of Appeal and Supreme Court have been used.</p> <p>The results of this thesis indicate that internationality and hired offenders provide new challenges to courts and to the authorities. Legal cases illustrate that it is hard to evidence offences so that a court can pass a just sentence. In a future, it would be important that pre-offenders could also be passed sentence of so called self laundering. After this change, court sentences will increase. At the moment most of the money laundering cases are out of reach of authorities because the offender, who has committed a pre-crime, launders himself/herself the money which he/she has acquired illegally.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	money laundering, criminal code, essential elements of an offence
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 RAHANPESU YLEISESTI	2
2.1 Rahanpesun vaiheet	3
2.2 Esirikokset	5
2.3 Rahanpesulaki	6
2.4 Rahanpesurikokset Suomessa	8
3 RIKOSLAISSA KRIMINALISOIDUT RAHANPESURIKOKSET	12
3.1 Törkeä rahanpesu	15
3.2 Tuottamuksellinen rahanpesu	16
3.3 Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi	17
3.4 Rahanpesurikkomus	19
4 RAHANPESURIKOKSESTA TUOMITSEMINEN	20
4.1 Rahanpesun tunnusmerkistötekijät	21
4.2 Tahallisuus	26
4.3 Tekijäpiirin rajoitukset	27
4.4 Rikoshyödyn menettämisseuraamus	29
4.5 Rikoksen vanhentuminen	30
5 RAHANPESURIKOKSET OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ	32
5.1 Käräjäoikeuden ratkaisut	32
5.2 Hovioikeuden ratkaisut	37
5.3 Korkeimman oikeuden ratkaisut	42
6 YHTEENVETO	50
LÄHTEET	54

1 JOHDANTO

Rahanpesu on yksi talousrikoksen muodoista ja rikoksien määrät ovat lisääntyneet muiden talousrikosten ohella viime vuosien aikana. Suomessa rahanpesu on ollut rangaistava teko vuodesta 1994 alkaen, jolloin rahanpesurikos määriteltiin rangaistavaksi rikoslaisa. Rahanpesusäännöksiä koskeva rikoslain muutos tuli voimaan vuonna 2003. Lainmuutoksen myötä kätkemisrikos ja rahanpesu erotettiin toisistaan ja rahanpesu sai oman tunnusmerkistönsä. Rahanpesusäännöksen uudistuksen yhteydessä rangaistavaksi tulivat myös salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi ja rahanpesurikkomus. Muutoksella pyrittiin selventämään kätkemisrikoksen ja rahanpesun tunnusmerkistöjen eroa ja helpottamaan rikoksesta tuomitsemista.

Viranomaiset pyrkivät torjumaan rahanpesua mahdollisimman tehokkaasti erilaisten torjuntakeinojen avulla. Uudet torjuntakeinot ja viranomaisten toimenpiteet ovat johtaneet siihen, että rikoksentekijän on yhä vaikeampi toteuttaa rahanpesurikosta ja kiinnijäämisriski on myös aiempaa suurempi. Tämä on myös johtanut siihen, että rahanpesijöiden on etsittävä koko ajan uusia toimintatapoja ja yhä useammin rikolliset palkkaavat ulkopuolisia henkilöitä toteuttamaan rahanpesun. Rahanpesu onkin olennainen osa järjestäytyntä rikollisuutta ja sen myötä myös osa kansainvälistä rikollisuutta. Tämä käy ilmi hyvin ilmi myös työhön valituista oikeustapauksista.

Työn tavoitteena on selvittää, mitkä ovat rikoslain 32 luvussa rangaistavaksi säädetyt rahanpesumuodot ja mitkä ovat rahanpesun keskeisimmät tunnusmerkistökätkijät, joiden täyttyminen on myös rahanpesun rangaistavuuden edellytys. Tutkimuksessa perehdytään käräjä- ja hovioikeuksien sekä korkeimman oikeuden antamiin rahanpesutuomioihin ja analysoidaan, mitkä tekijät ovat mahdollisesti vaikuttaneet oikeuden tekemään päätökseen. Tutkimuksen näkökulmaksi valittiin rikoksentekijän näkökulma, koska aiempia opinnäytetöitä on tehty pankin ja rahanpesun torjunnan näkökulmasta. Rahanpesun rangaistavuudesta on puolestaan tehty väitöskirja ja liseniaattityö. Ritva Sahavirta on tehnyt väitöskirjan vuonna 2008 ja Sanna Heikinheimo liseniaattityön Poliisiammattikorkeakoululle vuonna 1999.

Opinnäytteessä pääpainopiste on rahanpesun rangaistavuudessa, eli millä perusteilla rikoksentekijän voidaan katsoa syyllistyneen rahanpesuun. Työssä käydään läpi rahanpesua yleisesti, selvennetään rikoslaissa määritellyt rahanpesumuodot ja tunnusmerkistötekijät sekä otetaan huomioon rikoksesta tuomitsemisen edellytykset. Opinnäytteessä käsitellään ainoastaan Suomessa tapahtuvaa rahanpesua. Työn ulkopuolelle rajataan kaikki rahanpesun torjuntaan liittyvät asiat ja säännökset sekä muut talousrikosmuodot. Rahanpesun selvittelykeskus on kuitenkin otettu mukaan työhön, koska sen avulla on pyritty näyttämään miten suuri mahdollisuus on jäädä kiinni rahanpesurikoksesta ja millaisia rahamääriä Suomessa on rahanpesun kohteena.

Empiirisen osan käsittelyn tueksi teoriaosassa selvitetään rahanpesuun liittyviä seikkoja, käsitellään rikoslaissa rangaistavaksi määritellyt rahanpesumuodot ja rahanpesun keskeisimmät tunnusmerkistötekijät. Lisäksi tekijäpiirin rajoitussäännökset ja menettämisseuraamuksen säännös liittyvät läheisesti rahanpesurikoksesta tuomitsemiseen, joten myös ne käsitellään työn teoriaosassa.

Empiirisessä osassa tutkitaan eri oikeusasteiden antamia rahanpesutuomioita ja tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet annettuihin tuomioihin. Oikeustapaukset havainnollistavat teoriassa käsiteltyjä asioita. Teoriassa käsiteltyjä rikoslakisäännöksiä on näin ollen peilattu käytännön oikeustapausten avulla. Tutkimukseen on pyritty valitsemaan mahdollisimman erilaisia oikeustapauksia, joiden avulla on pyritty näyttämään, miten vaikeaa on asioiden toteennäyttäminen ja arvioiminen, ovatko rahanpesun tunnusmerkistötekijät täyttyneet käsiteltävässä tapauksessa.

Työhön on valittu tutkittavaksi käräjä- ja hovioikeuden sekä korkeimman oikeuden antamia ratkaisuja. Tällä tavalla työssä on pyritty tuomaan esiin oikeusasteiden eri näkökulmia. Tämä käy hyvin ilmi, muun muassa hovioikeuksien päätöksistä, joissa se on voinut päätyä arvioinnissaan erilaiseen tulkintaan tai rangaistukseen kuin käräjäoikeus. Työssä on tutkittu nykyistä laintilaa ja pyritty analysoimaan nykyisen lainsäädännön riittävyttä. Tutkimuksessa esille on tullut myös muutamia seikkoja, jotka tulisi huomioida tulevaisuudessa lainsäädännössä. Näitä on käsitelty enemmän työn lopussa olevassa yhteenvedossa.

2 RAHANPESU YLEISESTI

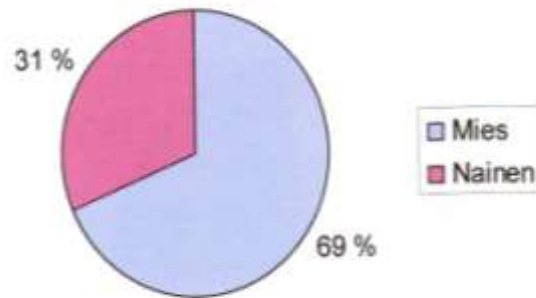
Rahanpesu on ilmiönä tunnettu jo vuosituhansien ajan. Rahanpesu-termin kerrotaan olevan peräisin 1920-luvun Yhdysvalloista, jolloin rahanpesun määritelmää käytettiin kuvaamaan järjestäytyneiden rikollisliigojen toimintaa. Tällöin rikollisliigat ostivat kolikoilla toimivia pesuloita ja käyttivät niitä rikoksilla hankittujen tulojen puhdistamiseen. Kolikkoautomaattien avulla rikolliset pystyivät luomaan lailliselta vaikuttavan alkuperän rikollisesta toiminnasta kertyneille tuloille. (Huhtamäki 2000, 17.)

Rahanpesulla tarkoitetaan sellaisia toimia, joiden avulla rikoksella hankittu omaisuus tai rikoksen tuottama hyöty pyritään siirtämään lailliseen talousjärjestelmään. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi kierrättämällä varoja pankkien kautta. Toimien avulla rikoksella hankitun varallisuuden rikollinen alkuperä saadaan häivytytyksi tai peitettyksi ja varallisuudelle pystytään luomaan lailliselta vaikuttava alkuperä. Rahanpesun tarkoituksena on salata esirikos, josta pestävä varallisuus on saatu. Tämän lisäksi tekijän tarkoituksena on rahoittaa uusia rikoksia ja tulevaa rikollista toimintaa sekä saada rikoksen tuottama rahallinen hyöty omaan käyttöönsä. (Lahti & Koponen 2007, 150.)

Rahanpesuun syyllistyy henkilö, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta tarkoituksenaan peittää tai häivyttää omaisuuden rikollinen alkuperä (Rahanpesun selvittelykeskus 2009). Rikoksenteijä voi olla rahanpesuun erikoistunut ammattilainen, tavallinen henkilö vailla rikostaustaa tai esimerkiksi kirjanpitäjä. Viime vuosina rahanpesun torjuntaan liittyvien toimenpiteiden lisääntyminen on vaikeuttanut rahanpesua ja johtanut siihen, että rikoksenteijät ovat enenevässä määrin rahanpesuun erikoistuneita ammattilaisia. (Heikinheimo 1999, 33.)

Rahanpesurikokseen syylliseksi todettu voidaan tuomita vankeusrangaistukseen tai sakkoihin. Lisäksi rikoksella hankittu omaisuus tai osa siitä voidaan tuomita valtiolle menetetyksi. Rahanpesurikoksen säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta rikoksenteijän kanssa yhteistaloudessa asuvaan eikä esirikoksen tekijään. (Rikoslaki 32:6–11 §.) Rikoslaisissa rangaistaviksi määritellyistä rahanpesurikoksista kerrotaan enemmän seuraavassa luvussa.

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 1.) on rahanpesurikoksista tuomitut ryhmitelty sukupuolen mukaan. Kuvioista nähdään, että rahanpesurikoksista tuomituista jopa noin 70 % on miehiä kun naisten vastaava osuus on noin 30 %. Voidaan siis olettaa, että miehet syyllistyvät rahanpesurikoksiin todennäköisemmin kuin naiset.

Kuvio 1. Rahanpesurikoksista tuomitut (Neira, Perämaa & Vasara 2003)

Suomessa rahanpesu on ollut rangaistava teko vuodesta 1994 alkaen, jolloin se rikoslain määriteltiin rangaistavaksi teoksi. Lain voimaan tultua rahanpesusta rangaistiin rikoslain mukaisena kätkemisrikoksena. Vuonna 2003 toteutetulla lainmuutoksella kätkemisrikos ja rahanpesu erotettiin toisistaan. Nykyään rahanpesulla on oma tunnusmerkistönsä rikoslain 32 luvun 6. §:ssä. Täten on pyritty selventämään kätkemisrikoksen ja rahanpesun tunnusmerkistöjen eroa ja helpottamaan rikoksista tuomitsemista. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

2.1 Rahanpesun vaiheet

Rahanpesurikos ei ole yksittäinen teko vaan se on yleensä tekosarja, joka muodostuu lukuisista erilaisista toimenpiteistä. Voidaankin todeta, että rahanpesurikos on operaatio, jonka aikana rikoksenteelijät pyrkivät peittämään pestävän omaisuuden rikolliseen alkuperään viittaavat ominaisuudet erilaisten toimenpiteiden avulla. Rahanpesuoperaation vaiheet jaetaan sijoitus-, harhautus- ja palautusvaiheeseen. Vaiheet voivat olla samanaikaisia tai ne voivat edetä johdonmukaisesti sijoitusvaiheesta palautusvaiheeseen. Rahanpesurikos on mahdollista suorittaa käyttämällä ainoastaan yhtä rahanpesuvaihdetta. (Heikinheimo 1999, 20.)

Sijoitusvaihe on rahanpesurikoksen ensimmäinen vaihe. Silloin rikoksenteijä pyrkii sijoittamaan rikoksella hankitun omaisuuden laillisen talousjärjestelmän piiriin. Rikoksella hankittu omaisuus on vielä tässä vaiheessa käteisenä rahana, koska käteinen raha on yleisin maksutapa esimerkiksi huumausaineita myydessä. Käteisen rahan vuoksi luottolaitoksia käytetään hyväksi sijoitusvaiheessa. Rikoksenteijä pyrkii tallettamaan hallussaan olevat käteisvarat pankissa olevalle tilille. Suurten käteisvarojen tallettaminen on kuitenkin nykyään riskialtista ja herättää epäilyjä varojen alkuperästä. Tämän vuoksi sijoitusvaihe on rikoksenteijän kannalta riskialtis. (Heikinheimo 1999, 22–25.)

Luottolaitoksen käyttäminen ei kuitenkaan ole rikoksenteijän ainoa vaihtoehto. Rikoksenteijä voi käyttää sijoitusvaiheessa myös rahanpesua varten hankkimaansa yritystä. Tällöin rikoksella hankitut varat on helppo sekoittaa liiketoiminnan tuloihin ja käteisvarat saadaan näyttämään yrityksen tuotoilta, koska ravintolan liiketoiminnassa käteismaksujen runsaus luonnollista. Sijoitusvaihe on onnistunut kun rikoksella hankittu omaisuus ei ole enää rikoksenteijän hallussa käteisenä rahana. (Heikinheimo 1999, 22–25.)

Harhautusvaihe on yleensä rahanpesurikoksen toinen vaihe. Rahanpesuoperaatio voi alkaa myös harhautusvaiheella, jos rikoksella hankittu omaisuus on saatu verorikoksella ja omaisuus on sähköisen rahan muodossa. Harhautusvaiheessa rikoksenteijän tarkoituksena on erottaa rahanpesun kohteena olevat varat niiden rikollisesta alkuperästä. Vaiheen aikana pyritään peittämään varojen laiton alkuperä ja vaikeuttamaan varojen jäljittämistä. Tällöin on tyypillistä, että rikoksenteijä suorittaa useita peräkkäisiä toimenpiteitä jolloin yhteys varojen laittomaan alkuperään pystytään katkaisemaan ja hävittämään. (Heikinheimo 1999, 25–27.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sijoitusvaiheessa talletettujen varojen siirtämistä tilisiirtojen avulla useille eri tileille tai jopa toiseen maahan. Tämän lisäksi harhautusvaiheeseen kuuluu tyypillisesti omaisuuden muodon muuntaminen jolloin talletetuilla varoilla ostetaan esimerkiksi osakkeita, jotka ovat helposti vaihdettavissa olevaa omaisuutta. Harhautusvaiheen voidaan ajatella onnistuneen kun rikoksella hankitun omaisuuden alkuperä ei herätä enää epäilyksiä. (Heikinheimo 1999, 25–27.)

Palautusvaihe on rahanpesurikoksen viimeinen vaihe. Rikoksenteijän on vielä harhautusvaiheen jälkeenkin tehtävä toimenpiteitä rahanpesun kohteena oleviin varoihin. Palautusvaiheessa tehtyjen toimenpiteiden jälkeen rikoksenteijän on mahdollista pitää varoja tai omaisuutta hallussaan ja käyttää niitä toivomallaan tavalla. Viimeisessä vaiheessa rikoksenteijän tavoitteena on suorittaa toimenpiteet, joilla rikoksella hankitut varat saadaan sijoitetuksi laillisen talouden piiriin lailliselta vaikuttavana omaisuutena. Laillisen taustan luominen yllättäen lisääntyneelle omaisuudelle on tärkeää, koska perusteeton omaisuuden lisääntyminen herättää epäilyksiä. (Heikinheimo 1999, 28.)

Palautusvaiheessa voidaan toteuttaa monenlaisia toimenpiteitä, jotta omaisuus saadaan näyttämään lailliselta. Yksi käytetyimmistä menetelmistä on varojen tai omaisuuden sijoittaminen pääomaksi yritykseen, jonka yhteyttä rikoksenteijään on vaikea havaita. Rahanpesurikoksen viimeisen vaiheen voidaan ajatella onnistuneen kun lisääntynyt varallisuus ei herätä epäilyksiä ja rikoksenteijä voi käyttää varoja haluamallaan tavalla. (Heikinheimo 1999, 28.)

2.2 Esirikokset

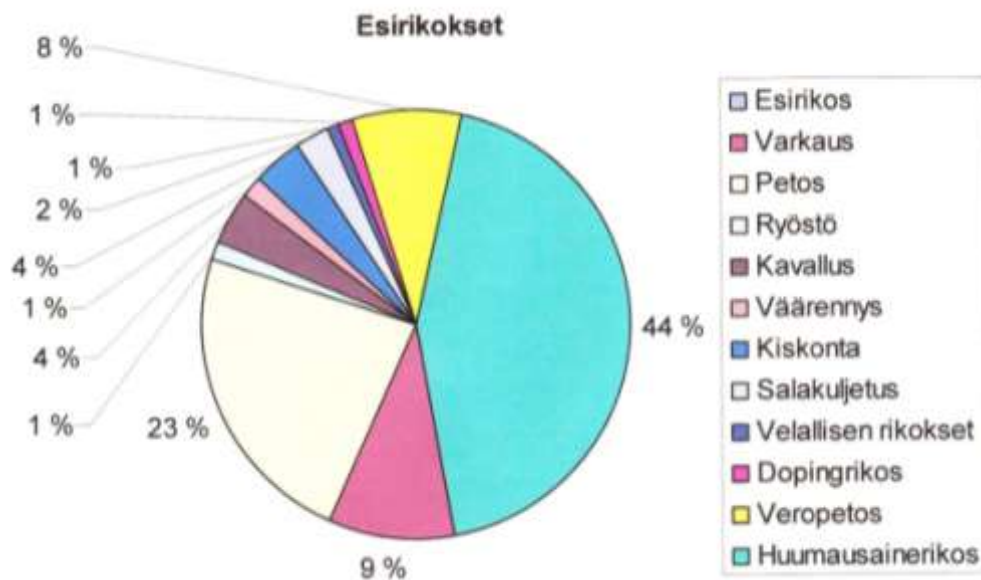
Esirikoksella tarkoitetaan sellaista rikosta, josta rahanpesun kohteena oleva omaisuus on peräisin. Lähtökohta on, että mikä tahansa rikos voi olla rahanpesun esirikoksena koska esirikoksia ei ole rahanpesun osalta rajattu laissa. Näin ollen rahanpesu voi kohdistua mistä tahansa rikoksesta saatuun omaisuuteen. (Heikinheimo 1999, 11.) Esirikoksena voi siis olla esimerkiksi huumausaine- tai talousrikos, josta rikoksenteijä saa rikoshyötyä.

Rahanpesu edellyttää aina esirikosta, koska rahanpesun toimenpiteillä pyritään häivyttämään tai peittämään rikoksella hankitun omaisuuden laiton alkuperä. Lisäksi rahanpesun rangaistavuuden edellytys on, että rahanpesun kohteena olevat varat on hankittu rikoksella. (Rahanpesun selvittelykeskus 2009.) Esirikos voi olla myös vieraassa maassa tehty rikos, mutta rikoksen on oltava rangaistava niin vieraassa maassa kuin myös Suomessa, jotta rikos täyttäisi rikoslain 32 luvun 6. §:n mukaisen tunnusmerkistön (Lahti & Koponen 2007, 156–157).

Esirikoksenteijä voidaan tuomita rangaistukseen ainoastaan tämän tekemästä esirikoksesta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että häntä ei tuomita erikseen rahanpesurikoksesta vaan ainoastaan tekemästään esirikoksesta. Rahanpesusta tuomitsemattomuus perustuu rikoslain 32

luvun 11. §:n mukaiseen rajoitussäännökseen, jolla esirikoksen jälkiteko tehdään rankaisemattomaksi. Sama rankaisemattomuus koskee myös muita esirikokseen osallisia henkilöitä. Heikään eivät voi tulla erikseen tuomituksi rahanpesurikoksesta. (Neira, Perämaa & Vasara, 2003.)

Seuraavaan kuvioon (Kuvio 2.) on kerätty esirikoksia, jotka ovat olleet rahanpesun esirikoksia Suomessa tutkituissa rahanpesutapauksissa. Yli 40 % rahanpesun kohteena olevista varoista on peräisin huumausainerikoksista. Huumausainerikosten lisäksi yleisimpiä esirikoksia ovat veropetos ja varkaudet. Muita esirikoksia ovat muun muassa talousrikokset, salakuljetus ja ryöstöt.

Kuvio 2. Rahanpesun esirikokset (Neira, Perämaa & Vasara, 2003)

2.3 Rahanpesulaki

Rahanpesulainsäädännöllä pyritään estämään ja ehkäisemään rahanpesua mahdollisimman tehokkaasti. Rahanpesulakia on muutettu ja täsmennetty useita kertoja. Tuorein muutos tehtiin vuonna 2008, jolloin Suomessa tuli voimaan uusi rahanpesulaki eli laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Kyseisellä lailla kumottiin entinen laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä. (HE 25 / 2008.)

Uuden lain myötä pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston antama direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoittamiseen. Hallituksen esityksestä ilmenee, että uudet säännökset tehostavat rahanpesun ja terrorismin estämistä ja selvittämistä. (HE 25 / 2008.)

Rahanpesulain (503 / 2008) 1. §:n mukaan lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää rikollisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä. Tavoitteena on myös rikoksella hankittujen varojen takaisinsaannin tehostaminen. Lain avulla pyritään tehostamaan myös harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaa sekä edistämään talousrikosten selvittämistä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että rikoksentekijän on yhä vaikeampi tehdä rahanpesurikos ja rikokseen syyllistyneen kiinnijäämisriski on myös suurempi kuin ennen. (HE 25 / 2008.)

Rahanpesulain soveltamisalaan kuuluvia ilmoitusvelvollisia ovat tietyin edellytyksin muun muassa rahoituslaitokset, sijoituspalveluyritykset, rahapeliyhteisöt, tilintarkastajat, asianajajat ja kaikki liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvät tai välittävät siltä osin kuin maksu vastaanotetaan käteisenä, esimerkiksi yhtenä vähintään 15 000 euron suorituksena. Lakia sovelletaan myös silloin, kun liiketoimen kohteena olevat varat ovat tulleet toisen valtion alueella suoritetuista toimista. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 2008.)

Ilmoitusvelvollisen tulee tehdä välittömästi rahanpesuilmoitus Rahanpesun selvittelykeskuskelle epäilyttävästä liiketoimesta ja tarvittaessa selvitettävä liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä. Käytännössä kyseinen tilanne voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun asiakas tekee tavanomaisesta poikkeavia käteistalletuksia. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 2008.)

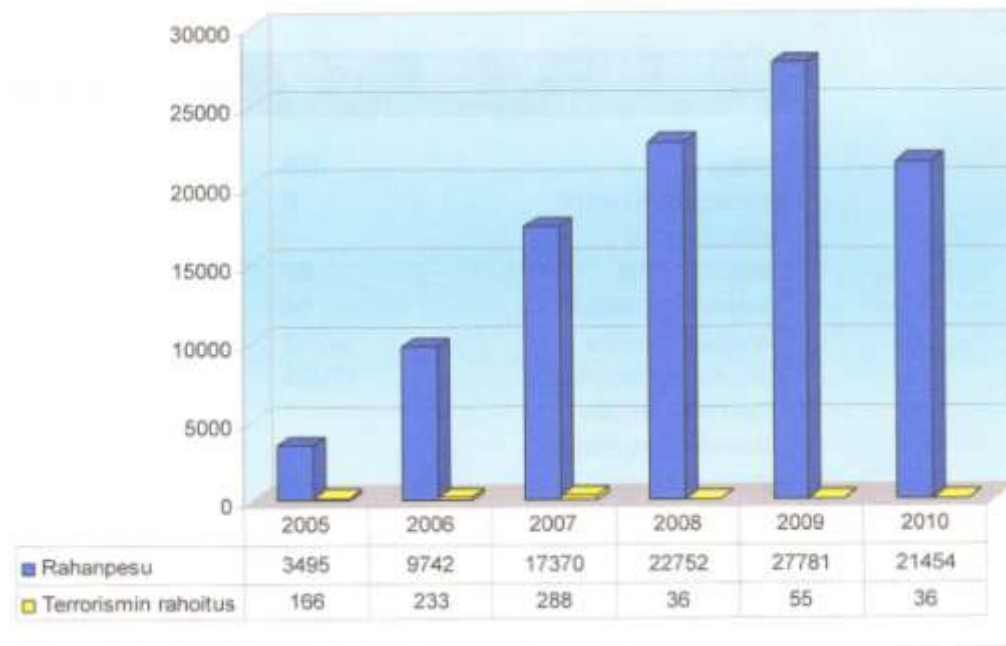
Rahanpesulain lisäksi valtioneuvosto on antanut erillisen rahanpesuasetuksen (616 / 2008) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Kyseisestä asetuksesta löytyy määritellyt poliittisesti vaikutusvaltaisesta henkilöstä. Lisäksi asetuksessa säädetään rahanpesun ilmoituksen sisällöstä ja rekisteröitymistä koskevasta hakemuksesta. Kyseinen asetukset on tullut voimaan 15.10.2008.

2.4 Rahanpesurikokset Suomessa

Rahanpesu on osa järjestäytyntä ja ammattimaista rikollisuutta. Kuten edellä on todettu, Suomessa pestävä rikollinen raha on pääasiassa peräisin huumausaine- ja talousrikoksista. Rahanpesun selvittelykeskus arvioi rahanpesun kohteena olevan rikollisen omaisuuden määrän olevan ainakin satoja miljoonia euroja vuodessa. Rahanpesun kohteena olevan omaisuuden määrä voi olla jopa puoli miljardia euroa vuodessa. On myös tärkeä huomata, että ulkomailla tehdyillä rikoksilla saatua hyötyä pestään Suomessa. Tällöin pestävä varallisuus kulkee Suomen kautta esimerkiksi sähköisessä muodossa. (Neira, Perämaa & Vasara, 2003.)

Rahanpesun selvittelykeskus tallentaa vuosittain vastaanottamansa rahanpesuilmoitukset. Vuonna 2010 selvittelykeskus vastaanotti yhteensä 21 454 rahanpesua koskevaa ilmoitusta. Vastaanotettujen ilmoitusten määrä oli alhaisempi kuin vuonna 2009, jolloin ilmoituksia vastaanotettiin yli 27 000 kappaletta. Kyseisen vuoden ilmoitusten määrän takana on todennäköisesti vuonna 2008 voimaan tullut uusi rahanpesulaki, jonka myötä ilmoitusvelvollisten toimintaohjeet tiukentuivat. Huomionarvoista on, että vuonna 2005 selvittelykeskus vastaanotti ainoastaan hieman päälle 3 000 ilmoitusta rahanpesusta. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa (Kuvio 3.) on kuvattu Rahanpesun selvittelykeskuksen tallentamien ilmoitusten määrät vuodesta 2005 vuoteen 2010. Mukana on myös terrorismin rahoitusta koskevien ilmoitusten määrät samalta ajalta.

Kuvio 3. Selvittelykeskuksen tallentamat ilmoitukset (Rahanpesun selvittelykeskus 2010)

Valuutanvaihtoyhtiöt tekivät eniten rahanpesuun liittyviä ilmoituksia vuonna 2010. Edelliseen vuoteen verrattuna ilmoitusmääriään kasvattivat pankit, vakuutusyhtiöt, arvotavara-kauppiat ja rahapelitoimintaa harjoittavat yhteisöt. Muiden ilmoittajatahojen osuus pysyi puolestaan aikaisempien vuosien tasolla. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.) Tästä voidaan päätellä, että rikoksentehtäjän suurin riski jäädä kiinni rahanpesusta on silloin, kun tämä tekee käteistalletuksen pankissa tai suorittaa valuutanvaihdon valuutanvaihtoyhtiössä.

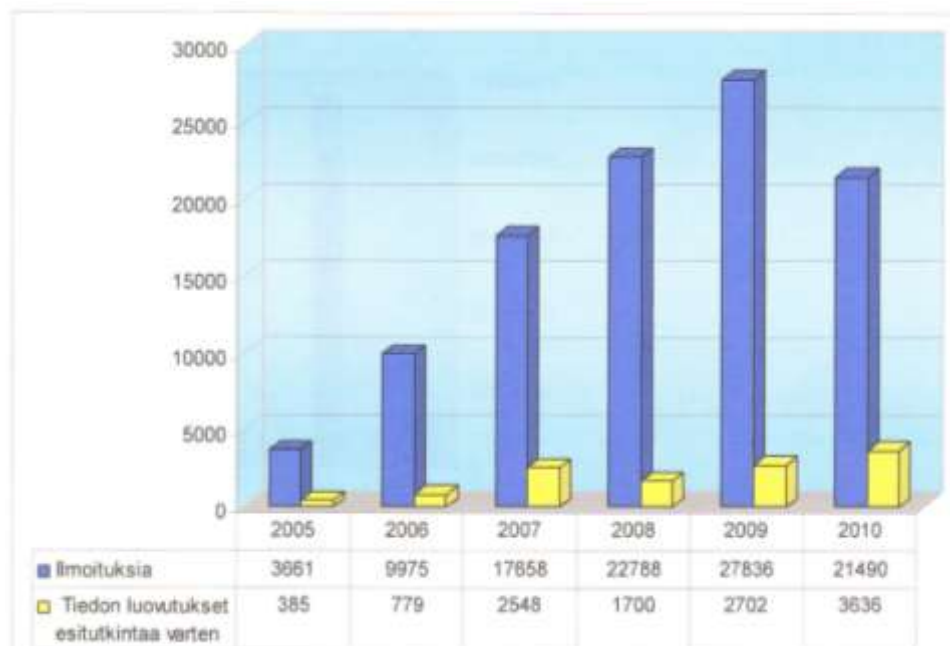
Selvittelykeskus tilastoi myös rahanpesuilmoituksiin sisältyvien varojen määriä. Vuonna 2010 rahanpesua koskeviin ilmoituksiin sisältyneiden varojen arvo oli pääsääntöisesti alle 10 000 euroa. Suuriin liiketoimiin sisältyviä varoja esiintyi tapauksissa alle prosentti. Ilmoituksiin sisältyvien varojen määrät ovat pysyneet samalla tasolla viimeisen neljän vuoden aikana. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle määräys liiketoimen keskeyttämisestä viiden arkipäivän ajaksi. Määräyksen avulla selvittelykeskus pääsee nopeasti kiinni rikoshyötyyn ja estämään sen siirtämisen viranomaisten ulottumattomiin. Vuoden 2010 aikana selvityskeskus antoi 28 liiketoimen keskeyttämismääräystä. Keskeyttämismääräysten avulla viranomaisten haltuun saatiin rikoshyötyä yhteensä noin 420 000 euroa. Muita turvaamistoimenpiteitä selvittelykeskus ei käyttänyt vuoden aikana. Keskeyttämismääräyksien

ja muiden turvaamistoimien määrät ovat pysyneet samalla tasolla vuodesta 2005 lähtien. Ainoa poikkeus on vuosi 2006, jolloin keskeyttämismääräysten yhteenlaskettu arvo oli huomattavasti muita vuosia suurempi. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Selvittelykeskus voi luovuttaa epäilyttävään liiketointa koskevaan ilmoitukseen liittyvät tiedot eteenpäin. Yleensä tiedot luovutetaan avoimna olevan rikosilmoituksen yhteydessä hyödynnettäviksi. Tietojen luovutuksen jälkeen esimerkiksi jokin toinen esitutkintaviranomainen voi käynnistää uuden esitutinnan. Vuoden 2010 aikana selvityskeskus luovutti 3 600 saamansa ilmoituksen tiedot esitutkinnassa käytettäväksi. Määrä on vuosien 2008 ja 2009 tasoa. Vuodesta 2005 lähtien siirrettyjen ilmoitusten määrä on kasvanut samalla kun tehtyjen ilmoitusten määrät ovat nousseet. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 4.) on kuvattu selvittelykeskuksen saamien ilmoitusten määrät ja tiedon luovutusten määrät vuodesta 2005 vuoteen 2010.

Kuvio 4. Ilmoitusten – ja tiedon luovutusten määrät (Rahanpesun selvittelykeskus 2010)

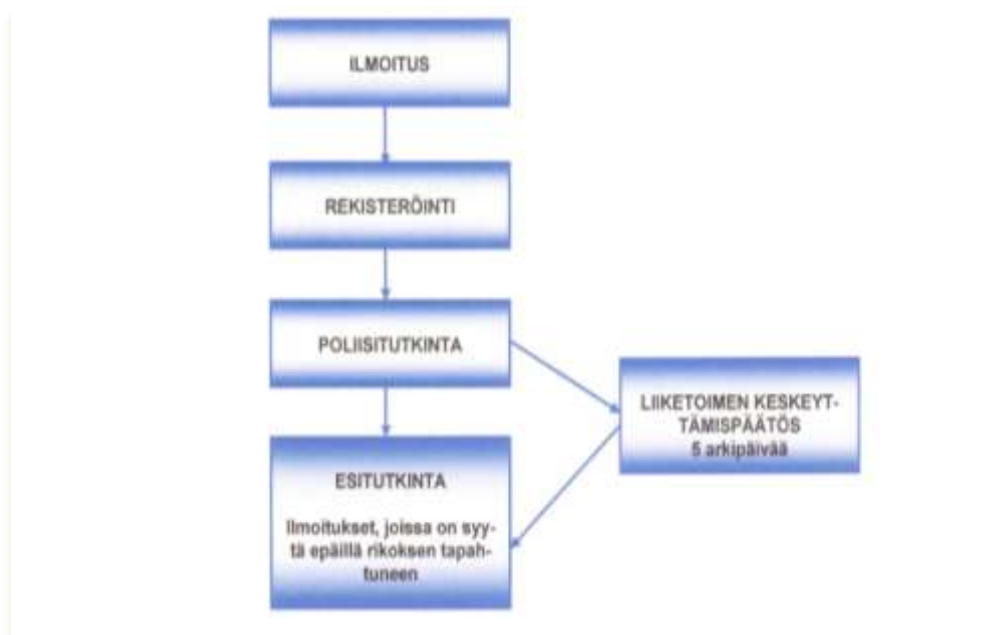
Rahanpesun rikosnimikkeellä tietoja siirretään esitutkintaan vuosittain vaihtelevia määriä. Tämä on osin seuraus siitä, että esirikoksen tekijän suorittama rahanpesu sisältyy päätekkoon eli esirikokseen ja tätä ei rangaista erikseen rahanpesusta. Vuonna 2010 rahanpesun rikos-

nimikkeellä esitutkintaan luovutettujen tietojen osuus oli alle prosentin luovutusten kokonaismäärästä. Vuonna 2009 vastaava osuus oli noin kuusi prosenttia. (Rahanpesun selvityskeskus 2010.)

Rahanpesun selvittelykeskus

Rahanpesun selvittelykeskus on osa Keskusrikospoliisin organisaatiota. Se perustettiin vuonna 1998. Selvittelykeskuksen toimintaan kuuluu toimialaansa liittyvien rikoksien paljastaminen, rikosten esitutkinnan ja niiden syyteharkintaan saattamisen tukeminen. Selvittelykeskuksella on mahdollisuus ryhtyä tutkimaan vastaanottamiaan rahanpesuilmoituksia, vaikka asiassa ei olisikaan vielä perusteita esitutkinnan aloittamiselle. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Rahanpesuilmoitusta tutkiessaan selvittelykeskus voi tehdä rekisteritarkistuksia ja suorittaa kuulusteluja, tarkkailua, teknistä tarkkailua ja valvontaa, televalvontaa, valeostoja ja peitetointia. Selvittelykeskus on myös ainoa poliisiviranomainen, jolla on mahdollisuus antaa liiketoimen keskeyttämisspätös viiden arkipäivän ajaksi. Mikäli rikosasiassa käynnistetään esitutkinta, selvittelykeskus luovuttaa yleensä ilmoituksen tiedot jonkin muun esitutkintaviranomaisen suorittaman tutkinnan yhteyteen. Alla olevan kuvion (Kuvio 5.) avulla pyritään selvittämään rahanpesun selvittelyprosessia. (Rahanpesun selvittelykeskus 2010.)

Kuvio 5. Rahanpesun selvittelyprosessi (Rahanpesun selvittelykeskus 2008)

3 RIKOSLAISSA KRIMINALISOIDUT RAHANPESURIKOKSET

Rikoslain 32 luvun 6. §:ssä on määritelty rahanpesun tekotavat, jotka on säädetty rangaistaviksi. Tekotavat voidaan jakaa tarkoitusta korostavaksi ja seurausta edellyttäväksi rahanpesuksi. (Sahavirta 2008, 155, 176.) Rahanpesusta tuomitaan rikoslain 32:6.1:n 1 kohdan mukaan henkilö, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaa rikoksentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. (Lappi–Seppälä, Hakamies, Koskinen, Majanen, Melander, Nuotio, Nuutila, Ojala & Rautio 2009, 876.)

Vastaanottaminen ja luovuttaminen

Rangaistavaa rahanpesua on rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn ja näiden sijaan tulleen omaisuuden vastaanottaminen (Lappi–Seppälä ym. 2009, 877). Rikoshyödyn vastaanottamista ja luovuttamista voidaan pitää keskeisimpänä rahanpesurikoksen tekotapana. Vastaanottamalla rikoksella hankittuja varoja, rahanpesijä avustaa rikoksentekijää esirikoksen salaamisessa. Toimien tarkoituksena on, että rikoksentekijän varallisuuden kasvu ei paljastuisi viranomaisille. Kyseinen menettely on riittävä rahanpesuun syyllistymisen kannalta. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Rikoksella hankittujen varojen vastaanottamisen jälkeen rahanpesijä pitää varoja hallussaan, mutta esirikoksentekijälle jää varojen todellinen määräysvalta. Rahanpesu voidaan toteuttaa, esimerkiksi vastaanottamalla rikoksella hankittuja varoja käteisenä rahana. Tämän takia esimerkiksi pankin toimihenkilö voi syyllistyä rahanpesuun vastaanottamalla rikoksella hankittuja varoja. Käytännössä toimihenkilö syyllistyy rahanpesuun siinä tapauksessa, jos tämä tietää varojen alkuperän ja ottaa vastaan talletuksen rikoksentekijää auttaakseen. (Neira, Perämaa & Vasara 2003, 9–10.) Vastaanottamisen lisäksi myös rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn tai näiden sijaan tulleen omaisuuden luovuttaminen on rikoslaissa määritelty rangaistavaksi rahanpesuksi (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878).

Muuntaminen ja siirtäminen

Rahanpesu on mahdollista toteuttaa myös muuntamalla tai siirtämällä omaisuutta. Rikoksella hankittu omaisuus voidaan muuntaa toisenlaiseksi, esimerkiksi vaihtamalla huumekaupasta saatu käteinen raha toiseksi valuutaksi tai ostamalla kiinteistö, jolloin rikoksella hankitun omaisuuden muoto muuttuu. Käytännössä muuntamisena voidaan pitää esimerkiksi tilannetta, jossa rahanpesijä ostaa rikoksella hankituilla varoilla pelitositteita. Tämän jälkeen rahanpesijä lunastaa voittotositteet, siirtää rahat omalle tililleen ja lopuksi luovuttaa saamansa rahat esirikoksen tekijälle. Tällä tavalla rikoksella hankittujen varojen alkuperä pystytään häivyttämään ja varat saadaan näyttämään laillisesti hankituilta. (Poliisi 2008.)

Muuntamisen lisäksi rahanpesijä voi toteuttaa rahanpesun siirtämällä varoja toiseen paikkaan tai toiselle henkilölle. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.) Käytännössä rahanpesu tapahtuu esimerkiksi siirtämällä varoja tililtä toiselle tai kuljettamalla rikoksella hankittuja varoja ulkomaille. Varojen kuljettaminen ulkomaille on myös tyypillinen rahanpesutapa, koska varat saadaan siirrettyä ulkomaille käyttämättä pankkiyhteyksiä, jolloin alkuperän häivyttäminen helpottuu ja siirtämisestä ei jää todisteita. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Käyttäminen

Rahanpesusäännösten uudistamisen myötä rikoslain rahanpesusäännökseen lisättiin tekotavaksi myös omaisuuden käyttäminen. Omaisuuden käyttämisellä tarkoitetaan omaisuuden nopeatahtista tuhlaamista. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.)

Käyttäminen on rahanpesun tekemuotona tapauksessa, jota korkein oikeus on käsitellyt. Korkein oikeus ei ratkaisussaan muuttanut hovioikeuden antamaa tuomiota, jonka mukaan esirikoksen tekijän puoliso tuomittiin rahanpesusta, koska tämä osallistui aktiivisesti rikoshyödyn käyttämiseen ja kulutus oli perheen tavanomaisiin olosuhteisiin nähden poikkeavaa. Rikoksella hankituilla varoilla oli muun muassa ostettu perheen käyttöön henkilöauto ja mönkijä. Näiden lisäksi rikoksella hankituilla varoilla oli rahoitettu perheen tekemä ulkomaanmatka. Puoliso tuomittiin kahdeksankymmenen päiväsakon rangaistukseen. (Korkein oikeus R 2008 / 105.)

Välittäminen

Omaisuu­den käyttä­misen lisäksi rahanpesusäännökseen lisä­ttiin uudistamisen myötä tekota­vaksi myös omaisuu­den välittäminen. Omaisuu­den välittämisestä voi olla kysymys silloin, kun rahanpesijä ei saa varallisuutta haltuunsa vaan toimii esimerkiksi välittäjänä kiinteistö- tai arvopaperikaupassa. Omaisuu­den välittäminen kuten myös kaikki muut edellä mainitut rahanpesun tekomuodot edellyttävät hyödyn tai omaisuu­den laittoman alkuperän peittämis- tai häivyttämistarkoitusta. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.)

Rikoslain 32 luvun 6. §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavaa rahanpesua on rikok­sellä hankitun omaisuu­den, rikoksen tuottaman hyödyn tai näiden tilalle tulleen omaisuu­den todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai siihen kohdistuvien määräämistointen tai oikeuk­sien peittäminen tai häivyttäminen taikka tällaisessa toiminnassa avustaminen. Käytännössä kysymyksessä voi olla esimerkiksi varojen vastaanottaminen ja samalla kertaa tapahtuva lainan myöntäminen vastaavansuuruisena, kuin mitä vastaanotettavien varojen arvo on. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.)

Peiteltäessä esimerkiksi varojen alkuperää voidaan laatia kauppakirja, jolla siirretään varoja nimellisesti toisen henkilön nimiin. Peittämistoimen myötä varallisuuden lisäys saadaan näyttämään siltä, että se on peräisin jostakin laillisesta toimesta. Rikoksella hankitun omaisuu­den sijainnin peittäminen voidaan puolestaan suorittaa varojen siirrolla maasta toiseen. Laissa säädettyyn rahanpesurikokseen voi syyllistyä, esimerkiksi varojen rikollisen luonteen tietävä osakekauppojen välittäjä, koska peittäminen tai häivyttäminen ei edellytä omaisuu­den vastaanottamista tai muuta omaisuuteen ryhtymistä. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.)

Kuten työssä on jo aiemmin todettu, rahanpesun osalta esirikoksia ei ole rajattu. Näin ollen säännöksen soveltamiseen riittää, että omaisuus on rikoksella hankittua tai sen sijaan tullutta. Rahanpesun kohteena voi puolestaan olla mikä tahansa rikoksella hankittu omaisuus tai rikok­sellä hankitun omaisuu­den tilalle tullut omaisuus. Tämä tarkoittaa, että rahanpesun koh­teena voivat olla esimerkiksi pankkitilillä olevat varat tai huumausainekaupasta hankituilla varoilla ostetut kiinteistöt. Näiden lisäksi rahanpesun kohteena voi olla myös rikoksen tuot­ta­ma hyöty. Tämä tarkoittaa, että kohteena voi olla esimerkiksi tilittämättä jätetyistä veroista saatu hyöty. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 877.)

Henkilö, joka syyllistyy rikoslain 32 luvun 6. §:n mukaiseen rikokseen on tuomittava rahanpesusta sakkoon tai vankeuteen. Rahanpesuun syyllistynyt voidaan tuomita vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Myös yritys on rangaistava. Rahanpesun yritykselle ei kuitenkaan käytännössä jää kovin paljon tilaa, koska rahanpesun tunnusmerkistö täyttyy useimmissa tapauksissa varhaisessa vaiheessa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että esimerkiksi rikoksella saadun hyödyn vastaanottaminen peittämis- tai häivyttämistarkoituksessa riittää rikoslain 32:6.1:n 1 kohdassa tarkoitetun tunnusmerkistön täyttymiseen, vaikka peittäminen tai häivyttäminen ei onnistuisikaan. Peittämisen tai häivyttämisen onnistuminen on puolestaan rikoslain 32:6.1:n 2 kohdan tunnusmerkistön täyttymisen edellytys. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 876–878.)

3.1 Törkeä rahanpesu

Rikoslain 32 luvun 7. §:n mukaan törkeään rahanpesuun syyllistyy, jos rahanpesussa rikoksen kautta saatu omaisuus on erittäin arvokas tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja rahanpesu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä rahanpesusta voidaan tuomita vankeusrangaistus, joka on pituudeltaan neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen. Teon yritys on myös rangaistava. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 879.) Ennen lakimuutosta törkeästä rahanpesusta rangaistiin törkeänä kätkemisrikoksena. Tällöin rikokseen syyllistyi, jos rikoksen kohteena oli erittäin arvokas omaisuus ja teko oli myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Sahavirta 2008, 191.)

Törkeää rahanpesua koskevassa säännöksessä on kaksi rangaistavuuden koventamisperustetta. Ensimmäinen peruste on, että rikoksen kautta saadun omaisuuden on oltava erittäin arvokas. Törkeän rahanpesun euromääräisen rajan on arvioitu olevan noin 13 000 euroa. Toinen koventamisperuste on rahanpesun toteuttaminen erityisen suunnitelmallisesti. Rahanpesu voidaan toteuttaa suunnitelmallisesti, esimerkiksi muuntamalla omaisuutta useaan kertaan rahasta arvoesineiksi, arvopapereiksi ja kiinteistöiksi. Tällöin kyseeseen voi tulla myös rikosten tekemistä varten organisoitunut ryhmä. Rahanpesu katsotaan törkeäksi, jos jompikumpi koventamisperusteista toteutuu ja rahanpesurikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 879.)

Rahanpesijän syyllistyttyä useampaan törkeään rahanpesutapaukseen, tulee tapauksien yksilöinnin tapahtua yleisten periaatteiden mukaan. Rahanpesuun syyllistynyt tuomitaan vain yhdestä törkeästä rahanpesusta, jos rikoskokonaisuutta pidetään luonnollisen näkökannan mukaan tekojen ajallisen, paikallisen ja henkilöllisen yhteyden perusteella yhtenä rikoksena. Mikäli rikoksia ei voida pitää yhtenä rikoksena, rikokseen syyllistynyt tuomitaan esimerkiksi kahdesta törkeästä rahanpesurikoksesta yhteiseen rangaistukseen. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880.)

Helsingin hovioikeus on muuttanut Helsingin käräjäoikeuden aiemmin antamaa päätöstä rahanpesusta. Käräjäoikeus oli arvioinut syytetyn syyllistyneen rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaiseen rahanpesuun, vaikka rahanpesun kohteena oli ollut erityisen arvokas omaisuus. Syytettyyn kohdistuneet uhkaukset ja tämän pyrkimys estää rikoksen tapahtuminen otettiin huomioon rangaistusta lieventävänä seikkana. Rahanpesuun syyllistynyt tuomittiin kahdeskymmenen päiväsakon rangaistukseen. (Helsingin käräjäoikeus R 08 / 915.)

Syyttäjä ei ollut tyytyväinen käräjäoikeuden antamaan ratkaisuun ja valitti tuomiosta hovioikeuteen. Hovioikeus päätyi muuttamaan käräjäoikeuden antamaa tuomiota. Hovioikeus katsoi, että syytetty syyllistyi rahanpesuun jo antamalla tilinumeronsa ja ottamalla rahat vastaan. Tämän lisäksi hovioikeus totesi, että rikoksen kohteena on ollut erityisen arvokas omaisuus ja syytetty on toiminut palkkiota vastaan. Hovioikeus otti rangaistusta lieventävänä seikkana huomioon syytetyn pyrkimykset edistää rikoksensa selvittämistä. Rahanpesuun syyllistynyt tuomittiin törkeästä rahanpesusta kuuden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Helsingin hovioikeus R 09 / 175.)

3.2 Tuottamuksellinen rahanpesu

Rikoslain 32 luvun 9. §:ssä on määritelty tuottamuksellinen rahanpesu. Tuottamuksellisesta rahanpesusta on rikokseen syyllistynyt tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jos tämä on ryhtynyt törkeästä huolimattomuudesta rikoslain 32 luvun 6 §:ssä tarkoitettuihin toimiin. Rahanpesun tuottamuksellinen tekomuoto kattaa samat tekotavat kuin tahallinen rahanpesukin. Rangaistavuuden edellytyksenä on törkeä huolimattomuus eli tavalinen tuottamus ei ole riittävä rangaistavuuden peruste tekemuodon kohdalla. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880.)

Tuottamuksellista rahanpesu on silloin, kun rikoksella hankittua varallisuutta vastaanottavalla on poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi painava syy suhtautua varojen alkuperään epäillen. Varojen alkuperää on aihetta epäillä esimerkiksi tilanteessa, jossa rikokseen syyllistynyt tuntee esirikoksen tekijän taloudellisen aseman hyvin eikä tällä ole sen nojalla syytä pitää mahdollisena, että rikoksentekijä olisi hankkinut rehellisellä tavalla omaisuuden haltuunsa. Tämän lisäksi rikokseen syyllistyneen tietoisuus esimerkiksi esirikoksen tekijän huumeiden kauppamisesta tai tämän toimista aloitetusta esitutkinnasta, on riittävä syy epäillä varojen alkuperää. (Sahavirta 2008, 197–198.) Tuottamuksellisuuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota nimenomaan rahanpesusta syytetyin mahdollisuuksiin selvittää varojen alkuperä (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880).

Rahanpesulaissa mainituilla ilmoitusvelvollisilla selonottovelvollisuus on lain myötä muita korkeammalla tasolla. Näin ollen on huomattava, että ilmoitusvelvollinen ei syyllisty tuottamukselliseen rahanpesuun silloin, kun tämä toteuttaa asiakkaan ehdottaman epäilyttävän liiketoimen saattaakseen asian viranomaisen tutkittavaksi. Mikäli ilmoitusvelvollinen laiminlyö liiketoimen perusteiden selvittämisen muussa tapauksessa, arvioidaan tekoa niin tuottamuksellisuuden kuin myös tahallisuuden osalta. (Sahavirta 2008, 199.)

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus on antamassaan ratkaisussa katsonut rahanpesusta syytettynä olleen syyllistyneen tuottamukselliseen rahanpesuun. Rahanpesuun syyllistynyt henkilö oli palkattu rahanpesun tekijäksi kirjallisella sopimuksella ja tälle oli luvattu palkkio rikoksella saatujen varojen nostamisesta käteisiksi varoiksi ja niiden välittämisestä edelleen ulkomaille. Käräjäoikeus katsoi, että rahanpesuun syyllistynyt ei ollut pyrkinytkään hankkimaan tarkempaa selvitystä henkilöstä tai tämän yhtiöstä, jonka kanssa syytetty oli tehnyt sopimuksen rahojen välittämisestä. Näin ollen käräjäoikeus totesi syytetyin menetelleen varojen alkuperän suhteen törkeän huolimattomasti. Käräjäoikeus langetti syytetylle kaksi kuukautta viisi päivää kestävä ehdollisen vankeusrangaistuksen ja tuomitsi syytetyltä takavarikoidut varat valtiolle menetetyksi. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus R 10 / 859.)

3.3 Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi

Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi tuli rangaistavaksi lainmuutoksen yhteydessä vuonna 2003. Rikoslain 32 luvun 8. §:n mukaan rikokseen syyllistyy henkilö, joka on sopinut

toisen kanssa sellaisen törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohteena on lahjuksen antamisen, lahjuksen ottamisen, törkeän veropetoksen tai törkeän avustuspetoksen tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. Henkilö, joka syyllistyy rikoslain 32 luvun 8. §:n mukaiseen rikokseen, on tuomittava salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi sakkoon tai vankeuteen. Rahanpesurikokseen syyllistynyt voidaan tuomita vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880.)

Säännös ei ole yleinen, kaikkia törkeitä rahanpesurikoksia koskeva säännös. Se on rajattu koskemaan ainoastaan yhteisöpetossopimuksessa tarkoitettuja rahanpesun esirikoksia, joilla loukataan Euroopan yhteisöjen taloudellisia etuja. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880.) Törkeä veropetos on yksi näistä esirikoksista. Mikäli törkeä veropetos on törkeän rahanpesun esirikoksena, voi 8. §:n mukainen salahankerikoksen tunnusmerkistö täyttyä vain, jos vältetty vero on ollut Euroopan yhteisöjen lukuun kannettava maksu, joka tilitetään Euroopan yhteisöille sisällytettäväksi yhteisöjen yhteiseen talousarvioon, yhteisöjen hoidossa oleviin tai niiden puolesta hoidettuihin talousarvioihin. Käytännössä salahanke on rangaistavaa, kun se kohdistuu rikoshyötyyn, joka syntyy vältettäessä tullimaksuja. (Sahavirta 2008, 245.)

Salahankkeen tunnusmerkistöön on otettu mukaan myös lahjusten antaminen tai ottaminen. Tunnusmerkistöön kuuluva sopiminen voi toteutua tilanteissa, joissa annetaan esimerkiksi huomattavan suuria lahjuksia. Tällöin rahanpesutoimien toteuttamisesta on mahdollisesti sovittu jo varhaisessa vaiheessa, jotta rahanpesun onnistuminen myöhemmin voidaan taata. Näiden lisäksi esirikoksena voi olla myös törkeä avustuspetos. (Sahavirta 2008, 246, 248.)

Rikoslain 32 luvun 8. §:n mukainen säännös koskee henkilöä, joka sopii toisen kanssa törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohteena on edellä mainittujen rikosten tuottama hyöty tai sen tilalle tullut omaisuus. Rahanpesusalahanke edellyttää suunnitelmallisuutta ja rikoksen tekemisestä sopimista. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 880.) Salahankkeelle ei kuitenkaan jää käytännössä soveltamisalaa, koska rahanpesun tunnusmerkistö täyttyy varsin varhaisessa vaiheessa ja se myös edellyttää esirikoksen tapahtumista (Sahavirta 2008, 249).

3.4 Rahanpesurikkomus

Suomessa rahanpesurikkomus säädettiin rangaistavaksi itsenäisenä rikoksena vuonna 2003. Sitä ennen rahanpesurikkomus oli rangaistava kätkemisrikkomuksena. Rikoslain 32 luvun 10. §:n mukaan rikoksentehtyjä on tuomittava rahanpesurikkomuksesta sakkoon, jos rahanpesu tai tuottamuksellinen rahanpesu on omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat huomioon ottaen vähäinen. Rahanpesurikkomuksen tulee olla kokonaisuutena arvostellen vähäinen, jotta säännöstä voidaan noudattaa. Kysymyksessä on siis rahanpesun ja tuottamuksellisen rahanpesun lievä tekomuoto. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 881.)

Rahanpesurikkomuksen suhteen ei ole esitetty esimerkkejä sellaisista seikoista, jotka voisivat lieventää teon moitittavuutta. Laissa on mainittu ainoana esimerkkinä omaisuuden arvo. Omaisuuden arvolle ei kuitenkaan ole helppo asettaa tarkkaa euromäärää, koska ratkaisu tehdään kokonaisarvioinnin perusteella, jolloin otetaan huomioon myös muut rikokseen liittyvät seikat. Käytännössä vähäisenä pidetään yleensä alle 1 000 euron arvoista omaisuutta. Ratkaisua tehtäessä teko-olosuhteet ja tilanteen kokonaisuuden arvioiminen voivat vaikuttaa ratkaisevasti siihen, onko kyseessä rahanpesun perus- vai lievä tekomuoto. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 881.)

4 RAHANPESURIKOKSESTA TUOMITSEMINEN

Rahanpesurikos on tahallisenä rangaistava. Rahanpesijän tahallisuuden on katettava koko oikeudenvastainen teko. Tahallisuuden tulee kattaa teon hetkellä rahanpesurikoksen tunnusmerkistötekijät, ensisijassa teon seuraukset sekä teonhetkiset olosuhteet. (Heikinheimo 1999, 136.) Tahallisuuden ohella rahanpesurikoksesta tuomittaessa on huomioitava laillisuusperiaate ja lievemmän lain periaate. Lisäksi on otettava huomioon syyteoikeutta koskeva rikoslain säännös.

Rikoksesta tuomitsemisen yhteydessä on huomioitava laillisuusperiaate. Laillisuusperiaatteen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka on tekohetkellä säädetty laissa rangaistavaksi teoksi. Rikoksesta tuomittavan rangaistuksen tulee myös perustua lakiin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 70.)

Laillisuusperiaatteen lisäksi on huomioitava myös lievemmän lain periaate. Normaalisti rikokseen sovelletaan lakia, joka oli rikoksentekohetkellä voimassa. Mikäli tuomiota annettaessa on voimassa toinen laki kuin rikoksen tekohetkellä, on tuomioistuimen sovellettava kuitenkin voimassa olevaa lakia, jos sen soveltaminen johtaa rikoksenteekijän kannalta lievempään lopputulokseen. (Rikoslaki 3:2 §.) Tekohetken ja tuomitsemishetken aikaisen lain vertailu ei aina ole helppoa tai yksinkertaista, koska kysymys ei välttämättä ole vain yhden säännöksen muuttamisesta. Tällöin tuomioistuimen tulee katsoa, kumpi laki kokonaisuudessaan sovellettuna johtaa lievempään lopputulokseen ja sovellettava sitä tuomiota antaessaan. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 191.)

Rahanpesuririkokset ovat virallisen syytteen alaisia. Rikoslain 32 luvun 13 §:ssä on säännös syyteoikeudesta. Säännöksen mukaan virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi tai ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Yleinen etu voi vaatia virallisen syyttäjän syytteen nostamista esimerkiksi silloin, jos asianomistajia ei kyetä selvittämään. Tällä tavoin voidaan menetellä myös silloin, kun rikoksenteekijältä on löydetty paljon rikoksella saatua omaisuutta, mutta yksittäiset asian-

omistajat pitävät menetyksiään niin vähäisinä, etteivät halua omalta osaltaan nostaa syytettä. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 883.)

4.1 Rahanpesun tunnusmerkistötekijät

Rahanpesurikoksen keskeisiä tunnusmerkistötekijöitä ovat tietoisuus varojen laittomasta alkuperästä, törkeä huolimattomuus varojen alkuperän suhteen, omaisuuteen ryhtyminen peittämis- tai hävittämistarkoituksessa ja omaisuuden alkuperän peittämis- tai häivyttämistoimi. Näiden lisäksi tunnusmerkistöön kuuluu, että rahanpesun kohteena täytyy olla rikoksella hankittu omaisuus ja rahanpesijä on muu kuin esirikoksen tekijä. (Rahanpesun selvittelykeskus 2009.)

Tietoisuus varojen alkuperästä

Tietoisuus varojen alkuperästä luetaan yhdeksi rahanpesun keskeiseksi tunnusmerkistötekijäksi. Tietoisuus voi olla myös olosuhteista pääteltävää tietoisuutta. Oikeus pohtii rahanpesurikoksesta annettavan tuomion kohdalla rikoksen tekohetkellä vallinneita olosuhteita ja ottaa kantaa siihen, mitä tekijän olisi täytynyt käsittää tai mitä hänen olisi pitänyt ymmärtää ottaessaan, esimerkiksi rikoksella hankittuja varoja vastaan. Käytännössä tarkkaa tietoa edeltäneen rikoksen yksityiskohdista ei vaadita, vaan tunnusmerkistön täyttymisen kannalta on riittävää, että tekijä on mieltänyt omaisuuden rikoksella hankituksi tai tällaisen omaisuuden tilalle tullee omaisuudeksi. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Tietoisuutta varojen alkuperästä on kuitenkin usein vaikea näyttää toteen. Oikeuskäytännössä rahanpesijän tietoisuutta varojen alkuperästä on perusteltu pääasiassa kolmella eri tavalla. Tietoisuutta perustellaan yleensä rahanpesijän, joko esitutkinnassa tai tuomioistuimessa antamalla omalla kertomuksella, rahanpesijän henkilökohtaisesti tiedossa olevilla seikoilla ja ulkoisista olosuhteista pääteltävissä olevalla tietoisuudella. Oikeuskäytännön kannalta selkein tilanne on silloin, kun rahanpesijä myöntää tunteneensa varojen alkuperän esitutkinnassa tai tuomioistuinkäsittelyssä. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Tuomioistuimen täytyy päätellä tietoisuuden olemassaolo olosuhteista myöntämisen puuttessa. Yleensä tuomioistuin toteaa, että henkilön olisi olosuhteista täytynyt ymmärtää varojen alkuperän rikollinen luonne, eli ymmärryksen on täytynyt johtua tietyistä, erityisistä olosuhteista. Olosuhteiden lisäksi rahanpesijän tietoisuutta varojen laittomasta alkuperästä osoittaa rahanpesijän henkilökohtaisesti tietämät seikat esirikoksen tekijästä. Tällainen seikka voi olla esimerkiksi tietoisuus esirikoksen tekijän aikaisemmasta vankeustuomiosta, jonka perusteella esirikosentekijän ei ole ollut mahdollista hankkia huomattavaa omaisuutta laillisin keinoin. Tällöin tuomioistuin voi katsoa rahanpesijän olleen tietoinen varojen alkuperästä ja syytety on täytynyt ymmärtää varoja vastaanottaessaan, että niitä ei ole hankittu laillisin keinoin. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Törkeä huolimattomuus varojen alkuperän suhteen

Tuottamuksellisen rahanpesun rangaistavuus edellyttää rahanpesurikokseen syyllistyvältä törkeää huolimattomuutta. Näin ollen ilmoitusvelvollinenkin voidaan tuomita rahanpesurikoksesta, jos tämä on toiminut törkeän huolimattomasti. Mikäli rahanpesijällä ei ole varmaa tietoa varojen alkuperästä ja tämä ottaa vastaan rikoksella hankittuja varoja, osoittaa teko törkeää huolimattomuutta. Törkeäksi huolimattomuudeksi voidaan katsoa myös piittaamattomuus tai laiskuus. (Rahanpesun selvittelykeskus 2009.) Käytännössä törkeään huolimattomuuteen voi syyllistyä esimerkiksi pankkivirkailija, joka on toteuttanut tilin avaamisen ja rahojen tallettamisen tilille, vaikka tällä olisi ollut painava syy suhtautua epäillen varojen alkuperään. (Lahti & Koponen 2007, 158, 167–168.)

Huolimattomuutta arvioidaan tekijän tietoon tulleiden seikkojen tai muiden havaittavissa olevien seikkojen perusteella. Tuomioistuin voi esimerkiksi katsoa, että tiettyjen havaittavissa olevien seikkojen perusteella rahanpesijällä on ollut aihetta epäillä omaisuuden alkuperää. Tällaiseksi tuomioistuin voi katsoa tilanteen silloin, kun rahanpesuun syyllistynyt tuntee esirikoksen tekijän taloudellisen aseman hyvin, eikä hänellä ole sen nojalla syytä pitää mahdollisena, että tekijä on hankkinut varat rehellisin keinoin haltuunsa. Oikeuskäytännössä saattaa kuitenkin olla vaikea osoittaa, milloin menettely on ollut tahallista ja koska puolestaan törkeän huolimattontta. (Sahavirta 2008, 198.)

Omaisuuteen ryhtyminen peittämis- tai häivyttämistarkoituksessa

Omaisuuteen ryhtymisellä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pyritään häivyttämään tai peittämään rikoksella hankitun omaisuuden alkuperä. Omaisuuteen ryhtymiseksi katsotaan, jos tekijä ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää omaisuutta peittämis- tai häivyttämistarkoituksessa. Tunnusmerkistön toteutumisen edellytyksenä on, että rahanpesijän tulee ottaa vastaan esimerkiksi rahanpesun kohteena olevat varat tai rikoksen tuottama hyöty. Tällöin rahanpesijän katsotaan saavan omaisuuden hallintaansa. Vastaanottamisen osalta tuomioistuimen on pyrittävä määrittelemään tuomiota antaessaan, milloin rahanpesijä on vastaanottanut omaisuuden. (Heikinheimo 1999, 121.)

Rikoksella hankittujen varojen käyttämisestä on varojen nopeatahtinen tuhlaaminen. Käyttämällä pyritään antamaan ulkopuolisille kuva omaisuuden alkuperän laillisuudesta tai näyttämään määräysvallan olevan rahanpesijällä eikä esirikosentekijällä. Käyttäminen lisättiin rahanpesun tunnusmerkistöön vuonna 2003 tehdyn lainmuutoksen yhteydessä. (Sahavirta 2008, 162–163.) Tunnusmerkistön mukaisella omaisuuden muuntamisella tarkoitetaan esimerkiksi huumausainekaupasta saadun käteisen rahan vaihtamista toiseksi valuutaksi. Tunnusmerkistön voidaan katsoa täyttyneen, kun rahanpesijä on saanut tarkoituksen mukaisesti muunnettua rikoksella hankitun omaisuuden toiseen muotoon. (Heikinheimo 1999, 122.)

Tunnusmerkistön mukaisella omaisuuden luovuttamisella tarkoitetaan rahanpesun kohteena olevan omaisuuden siirtämistä kolmannelle henkilölle. Luovuttamisen kohdalla tuomioistuin voi katsoa tunnusmerkistön täyttyneen, jos rahanpesijä esimerkiksi antaa huumausainekaupasta saadut käteisvarat vastikkeeksi kiinteistön kaupassa. (Heikinheimo 1999, 122.) Omaisuuden siirtämisellä tarkoitetaan rikoshyödyn kuljettamista tai siirtämistä paikasta toiseen tai henkilöltä toiselle. Siirtämisen toteutumisen edellytyksenä on, että omaisuuden olomuoto ei muutu. Siirtämisen kohdalla tunnusmerkistön voidaan katsoa täyttyneen, kun rahanpesijä on saanut siirrettyä esimerkiksi käteisvarat ulkomaille. (Sahavirta 2008, 158.)

Omaisuu den alkuperän peittämis- tai häivyttämistoimi

Rahanpesu on tunnusmerkistön mukaista, jos tekijä peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, rikoksen tuottaman hyödyn tai näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen, alkuperän, sijainnin tai omaisuuteen kohdistuvat määräystoimet tai oikeudet (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878). Tunnusmerkistön täyttyminen ei edellytä omaisuuteen ryhtymistä tai toimimista tietyssä tarkoituksessa, mutta menettelyn vaikutuksesta on esimerkiksi rikoksella hankitun omaisuuden alkuperän peityttävä tai häivyttävä. (Sahavirta 2008, 176.)

Rahanpesijä pyrkii peittämistoimien avulla salaamaan rikoksella hankitun omaisuuden ominaisuuksia. Yleensä peittelyssä on kyse näennäistoimesta, jonka avulla varallisuuden lisäys saadaan näyttämään laillisesti hankitulta. Käytännössä peittämistoimena voidaan pitää esimerkiksi vääransisältöistä kauppakirjaa, jolloin varat siirtyvät näennäisesti toisen nimiin ja esirikosentekijän rikoksella hankkima varallisuuden lisäys saadaan näyttämään toimien avulla laillisesti hankitulta. (Sahavirta 2008, 179, 181.)

Rahanpesun kohde

Tunnusmerkistön mukaisesti rahanpesun kohteena täytyy olla rikoksella hankittu omaisuus. Rikoksella hankittu omaisuus voi olla myös rikoksen tuottama hyöty tai näiden tilalle tullut omaisuus. Käytännössä rahanpesun kohteena on usein käteinen tai pankkitilillä olevat rahat. Rikoksella hankitun omaisuuden tilalle tullutta omaisuutta voi puolestaan olla esimerkiksi huumausainekaupasta hankituilla varoilla ostettu auto. Rahanpesun kohteena voi olla myös veropetoksesta saatu hyöty. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 877.)

Rangaistavuuden edellytyksenä on, että viranomaiset ovat selvittäneet, että esirikos on todella tapahtunut ja sillä on hankittu omaisuutta tai saatu muuta taloudellista hyötyä. Rahanpesun rangaistavuuden edellytyksenä ei kuitenkaan ole välttämättä esirikoksen tekijän tuomitseminen rangaistukseen tai, että esirikoksen tekijä on tiedossa. (Lahti & Koponen 2004, 128.) On kuitenkin huomioitava, että rahanpesun kohteena olevan omaisuuden ei tarvitse kuitenkaan olla kokonaan hankittu rikoksella saaduilla varoilla. Tuomioistuimet voivat kuitenkin pitää merkityksettömänä sitä, että osa rahanpesuun käytetyistä varoista voi olla laillisesti hankittuja. (Heikinheimo 1999, 119.)

Tekijä

Viimeisenä rahanpesurikoksen tunnusmerkistötekijänä on määritelty rahanpesun tekijä. Rahanpesuun voi syyllyä, kun ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta. Rikokseen voi siis syyllyä kuka tahansa, joka edellä mainituin tavoin ryhtyy rikoksella saatuun hyötyyn. Käytännössä rahanpesijä on muu kuin esirikoksen tekijä, koska rikoslain 32 luvun 11 §:n rajoitussäännös rajaa rahanpesurikoksen tekijäpiiristä esirikoksen tekijän, esirikokseen osalliset ja rikoksentekijän kanssa yhteistaloudessa asuvan. (Lahti & Koponen 2007, 158.)

Suomessa rahanpesusta tuomitaan yleisimmin esirikoksen tekijän perheenjäseniä tai tuttaviam ja tietyn rikoskokonaisuuden tekemiseen osallistuneita. Nykyään myös palkattuja rahanpesijöitä on tuomittu rahanpesusta. Tuomioistuim voi myös tuomita yhteistaloudessa asuvan, jos tämä on ryhtynyt sellaiseen rikoksella saatuun omaisuuteen, jota esirikoksentekijä ei ole hankkinut perheen tavanomaiseen kulutukseen tai tämä pesee tavanomaiseen kulutukseen tarkoitettua omaisuutta muulla tavalla kuin käyttämällä tai kuluttamalla sitä (Sahavirta 2008, 277.)

Keskusrikospoliisi on todennut, että Suomesta värvätään järjestelmällisesti yksityisiä henkilöitä järjestäytyneen rikollisuuden apureiksi välittämään ulkomailta tulleita rahalähetyksiä eteenpäin. Keskusrikospoliisi kutsuu tätä niin sanotuksi muuli-ilmiöksi. Muuli on henkilö, joka ottaa vastaan rikoksella hankittua omaisuutta ja toimittaa sen eteenpäin ketjussa, jonka tarkoituksena on peittää rikoksen jälkiä. Värvääminen tapahtuu usein sähköpostin avulla. Sähköpostiviestissä tarjotaan työpaikkaa, jonka edellytyksenä on pankkitilin käyttö varojen siirtoon. Henkilöille maksetaan palkkana tietty osuus tilille tulleista ja edelleen siirretyistä varoista. (Keskusrikospoliisi 2011.)

Rikolliset hankkivat siirrettävät varat urkkimalla uhriksi joutuneen kohteen pankkitilin verkkopankkitunnukset ja salasanan. Kun tarvittavat tiedot on onnistuttu urkkimaan, uhrin tililtä siirretään rahaa toisessa maassa toimivan muulin pankkitilille. Välittömästi tämän jälkeen muulille annetaan tarkat toimintaohjeet siitä, kenelle, mihin maahan ja millaisina summina nostetut rahat tulee lähettää edelleen. Varojen siirron kohdemaina on useimmiten Ukraina tai Venäjä. (Keskusrikospoliisi 2011.)

4.2 Tahallisuus

Rahanpesu edellyttää tekijältään tahallisuutta, eli tämän tulee olla tietoinen varojen tai muun omaisuuden laittomasta alkuperästä. Rahanpesijällä ei kuitenkaan tarvitse olla tarkkaa tietoa varojen alkuperästä, mutta tämän tulee kuitenkin tietää, että omaisuus on hankittu rikoksella. Rangaistavuuden edellytyksenä ei ole, että esirikoksen tekijä olisi tuomittu rangaistukseen esirikoksesta ja välttämätöntä ei ole edes tietää, kuka on esirikoksen tekijä. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 878.)

Tahallisuuden kohteena on koko rahanpesurikoksen tunnusmerkistö ja sen on katettava kaikki tunnusmerkistötekijät. Käytännössä tahallisuuden katsotaan kattavan tietoisuuden kaikista niistä tosiasioista, joista teon rangaistavuus riippuu. Tätä kutsutaan samalla peittämisperiaatteeksi, joka kattaa tietoisuuden teon hetkellä vallitsevista olosuhteista ja seurauksista, jotka teosta aiheutuvat rikoksentekijälle. (Neira, Perämaa & Vasara 2003.)

Tahallisena rangaistavan rahanpesun osalta tekijän tietoisuuden tulee kattaa kaikki rangaistavuuden edellytyksenä olevat tunnusmerkistötekijät, vähintään tahallisuuden alimman asteen mukaisesti. Tätä oletusta noudatetaan, ellei jollekin tunnusmerkistötekijälle ole asetettu korkeampaa tahallisuusvaatimusta. Rahanpesijä voi suhtautua ilmeisen välinpitämättömästi mahdollisuuteen, että hänen vastaanottamansa varat on rikoksella hankittuja. Tämän voidaan katsoa täyttävän olosuhteiden osalta rahanpesun tahallisuuden. (Sahavirta 2008, 172, 174.)

Oikeuskäytännössä tahallisuusarvioinnissa näyttökysymykset ovat merkittävässä asemassa. Esimerkiksi kiinteistönvälittäjä on tuomittu törkeästä rahanpesusta, kun tämä on hyväksynyt kiinteistön kauppahinnan käteissuorituksen ja sen lisäksi ottanut menettelystään erillisen palkkion käteisenä. Oikeuskäytäntö on katsonut, että kiinteistönvälittäjä on ollut tietoinen toisen esirikoksen tekijän rikollisesta taustasta ja esitutkintakertomuksessa tämä on kertonut olleensa tietoinen vastaanottamiensa rahojen alkuperästä. Tahallisuusarvioinnissa oli otettu huomioon, että kiinteistönvälittäjällä oli jo ammattinsa puolesta velvollisuus kiinnittää huomiota niihin olosuhteisiin, joissa kiinteistökauppa tehtiin. (Sahavirta 2008, 175.)

4.3 Tekijäpiirin rajoitukset

Rahanpesurikokseen voi syyllistyä lähtökohtaisesti jokainen, joka ryhtyy rikoslain 32 luvun 6. §:ssä tarkoitettuun tavoin esimerkiksi rikoksella hankittuun omaisuuteen, peittääkseen tai häivyttääkseen omaisuuden laittoman alkuperän. Suomen oikeuskäytännössä on rahanpesusta kuitenkin tuomittu pääasiassa esirikoksen tekijän perheenjäseniä tai tuttavien ja tietyn rikoskonaisuuden tekemiseen osallistuneita henkilöitä. (Sahavirta 2008, 277.) Tämä käy hyvin ilmi myös opinnäytetyöhön valituista oikeustapauksista, joita käsitellään tarkemmin viidennessä luvussa.

Rahanpesurikoksesta tuomittaessa on huomioitava, että rahanpesurikoksen tekijäpiiriä on rajoitettu rikoslain 32 luvun 11. §:n mukaisilla rajoitussäännöksillä. Rajoitussäännöksen mukaan rikoksesta ei tuomita henkilöä, joka on osallinen siihen rikokseen, jolla omaisuus on toiselta saatu tai joka on tuottanut hyödyn. Rajoitussäännöksen mukaan rahanpesuun liittyviä säännöksiä ei sovelleta myöskään rikoksentekijän kanssa yhteistaloudessa asuvaan, joka ainoastaan käyttää tai kuluttaa rikoksentekijän yhteistalouden tavanomaisiin tarpeisiin hankkimaa omaisuutta. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 881.) Käytännössä tämä tarkoittaa, että rahanpesuun voi syyllistyä ja siitä voidaan tuomita ainoastaan henkilö, joka ei ole osallistunut esirikoksen tekemiseen.

Esirikoksen tekijä

Rahanpesusta ei tuomita rikoksentekijää rangaistukseen, jos tämä on osallinen esirikokseen. Rikoksentekijä on osallinen esirikokseen, jos tämä on toiminut ennen omaisuuteen ryhtymistään samaan omaisuuteen kohdistuvan rikoksen tekijänä, rikoskumppanina, välillisenä tekijänä, yllyttäjänä tai avunantajana. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 881.) Käytännössä tämä tarkoittaa, että Suomessa ei ole rangaistavaa niin sanottu itsepesu, jolloin esirikoksen tekijä pesee itse omalla rikoksellaan saamaansa omaisuutta. Kyseinen säännös perustuu rikosoikeudessa yleisesti noudatettuun periaatteeseen. Periaatteen mukaan samaa rikoksentekijää ei voida tuomita kahdesti samasta rikoksesta. (Sahavirta 2008, 278.)

Rikoslakiin kirjatun rajoitussäännöksen myötä viranomaisten toiminta vaikeutuu. Syynä tähän on nimenomaan se, että suuri osa rahanpesutapauksista jää viranomaisten toimivallan ulottumattomiin, koska rikokseen syyllistynyt pesee itse rikoksella hankittua rahaa ilman ul-

kopuolisten apua. Tämän vuoksi rahanpesutapausten tutkijat ovat ehdottaneet oikeusministeriön työryhmälle, että itsepesu tulisi säätää rangaistavaksi. Lainmuutoksen myötä tutkittavien rahanpesutapausten määrät kasvaisivat, tuomioiden määrät lisääntyisivät ja tuomiot olisivat ankarampia. Oikeusministeriön asettaman työryhmän tekemään ehdotukseen rahanpesukriminalisointien muutostarpeista ei kuitenkaan sisälly ehdotusta itsepesun säätämisestä rangaistavaksi teoksi. (Oikeusministeriö 2010.)

Käytännössä rajoitussäännös mahdollistaa seuraavan esimerkin mukaisen toiminnan. Henkilö A on syylistynyt veropetokseen. Hän on onnistunut itse pesemään veropetoksesta saamaansa rikoshyötyä ja siirtämään tällä tavalla rahaa pois viranomaisten ulottuvilta. Henkilö A on toteuttanut kyseiset toimenpiteet ennen veropetoksesta kiinnijäämistään. Hänet tuomitaan veropetoksesta mutta rahanpesusta A:ta ei voida tuomita erikseen, koska esirikos, johon hän on syylistynyt, on edellä mainittu veropetos. A:n osalta viranomaiset eivät voi aloittaa rahanpesututkintaa, jonka vuoksi tuomion suorittuana A saa pestyn rikoshyödyn omaan käyttöönsä.

Rikoksenteijän kanssa yhteistaloudessa asuva

Rikoslain 32 luvun 11. §:n toinen rajoitussäännös antaa mahdollisuuden rikoksenteijän kanssa yhteistaloudessa asuvan henkilön rankaisematta jättämiseen. Yhteistaloudessa asuvat henkilöt ovat yleensä avo- tai aviopuolisoita, vanhempia, lapsia ja sisaruksia. Säännöksen kohdalla kyseeseen voivat tulla myös muut henkilöt, joilla on selkeästi yhteinen talous rikoksenteijän kanssa. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 882.)

Rikoksenteijän hankkiman omaisuuden tulee olla hankittu yhteistalouden tavanomaisiin tarpeisiin. Tällaista omaisuutta voivat olla esimerkiksi ruoka- ja kulutustavarat. Rajoitussäännöstä tulkittaessa kysymykseen eivät tule mitkään ylellisyystavarat. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 882.) Ylellisyystavaroihin kuuluvat esimerkiksi korut ja turkit, koska niitä ei katsota tavanomaiseksi omaisuudeksi niiden taloudellisen arvon vuoksi. Joka tapauksessa säännöksessä tarkoitettuna omaisuuden tulee olla rikoksenteijän hankkimaa omaisuutta. Tuomiota päätettäessä tulee ottaa huomioon myös yhteistalouden elintaso, jotta tavanomaisuus voidaan arvioida tapauskohtaisesti. (Heikinheimo 1999, 133.)

Yhteistaloudessa asuva henkilö vapautetaan rangaistusvastuusta, jos tämä ainoastaan käyttää tai kuluttaa säännöksessä tarkoitettua omaisuutta. Henkilö ei kuitenkaan vapaudu rangaistusvastuusta, jos tämä ryhtyy omaisuuteen jollakin muulla tahallisen tai tuottamuksellisen rahanpesun tai rahanpesurikkomuksen tunnusmerkistön toteuttavalla tavalla. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 882.) Käytännössä tämä tarkoittaa, että yhteistaloudessa asuva henkilö voi syyllistyä rahanpesuun jos tämä ryhtyy rikoksella saatuun omaisuuteen, jota rikoksentekijä ei ole hankkinut perheen tavanomaisiin tarpeisiin. Yhteistaloudessa asuva voi syyllistyä rahanpesuun myös, jos tämä pesee tavanomaiseen kulutukseen tarkoitettua omaisuutta muutoin kuin käyttämällä tai kuluttamalla sitä. (Sahavirta 2008, 277.)

4.4 Rikoshiödyn menettämisseuraamus

Voimassa olevan rikoslain 32 luvun 12. §:n menettämisseuraamussäännöksen perusteella esirikoksella saatu omaisuus, joka on ollut rahanpesun, törkeän rahanpesun tai tuottamuksellisen rahanpesun kohteena, on tuomittava valtiolle menetetyksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että rahanpesun kohteena oleva omaisuus on tuomittava valtiolle menetetyksi. Pestävä omaisuus on alusta alkaen rikoksen tuottamaa hyötyä, joka voidaan rikoslain 10 luvun 2. §:n nojalla ottaa haltuun rikoksesta hyötyneeltä tekijältä, osalliselta tai siltä, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty. Menettämisseuraamussäännöksessä viitataan myös rikoslain 10 lukuun, jotta olisi selvää, että rikoksella saatu hyöty, rikoksentekoväline ja muu rikosesine tulee tuomitukseksi menetetyksi. (Lappi–Seppälä ym. 2009, 882–883.)

Menettämisseuraamussäännöksessä ole rajattu tiettyä kohderyhmää, johon menettämismvastuu voi rahanpesurikoksen perusteella kohdistua. Näin ollen menettämismvastuuseen voivat joutua kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt. On kuitenkin otettava huomioon, että esirikoksen tekijän kanssa yhteistaloudessa asuvalta ei rikoslain rajoitussäännöksen vuoksi voi tuomita valtiolle menetetyksi rikoksentekijän tavanomaiseen kulutukseen hankkimaa, rikoksella saatua omaisuutta. Käytännössä menettämisseuraamussäännös koskee ensisijaisesti rahanpesijää. Menettämismvastuuseen voivat kuitenkin joutua myös kaikki rahanpesun kohteena olleen omaisuuden siirronsaajat, riippumatta siitä, ovatko nämä olleet omaisuutta vastaanottaessaan vilpittömässä mielessä vai eivät. (Sahavirta 2008, 399–400.)

Säännöksen perusteella valtiolle on tuomittava menetetyksi rahanpesun kohteena ollut omaisuus. Rahanpesun kohde tulee tuomita aina esinekonfiskaatiolla valtiolle menetetyksi. (Sahavirta 2008, 404–405.) Esinekonfiskatio kohdistetaan rikokseen liittyvään esineeseen tai oikeuteen. Näin ollen esimerkiksi rahanpesun kohteena olevat varat voivat olla esinekonfiskaation kohteena. (Sahavirta 2008, 390.) Esineellinen menettämisseuraamus voidaan kohdistaa myös pankkitilillä oleviin varoihin silloin, kun tilillä ei ole esimerkiksi lainkaan laillisia varoja ja rikoksen ja siitä saadun hyödyn välinen suhde on selkeä (Sahavirta 2008, 410, 414).

Menettämisseuraamus on mahdollinen myös, jos laittomat varat on erotettavissa laillisista varoista. Tämän lisäksi valtiolle voidaan tuomita menetetyksi myös rahanpesijän rahanpesurikoksen tekemisestä saama hyödyn arvo. Rahanpesijän saama hyöty voi olla esimerkiksi rahanpesun suorittamisesta maksettu palkkio. (Sahavirta 2008, 410, 414.)

Tuomiota annettaessa sovelletaan aina rikoslain 32 luvun 12 §:ää, kun arvioitavana on rahanpesun kohteen menettäminen valtiolle. Menettämisseuraamussäännös on pakottava, joten syyttäjä ei voi jättää kohdistamatta menettämisseuraamusvaatimusta rahanpesijään ellei toisenlaiseen menettelyyn ole olemassa perusteita. Syyttäjä voi jättää menettämisseuraamusvaatimuksen esittämättä silloin, jos esimerkiksi menetettäväksi vaadittavan omaisuuden arvo on vähäinen. Käytännössä lain myötä syyttäjän mahdollisuudet luopua menettämisseuraamusvaatimuksen esittämisestä rahanpesijää kohtaan ovat varsin vähäiset. (Sahavirta 2008, 404.)

4.5 Rikoksen vanhentuminen

Rahanpesurikos vanhenee itsenäisesti esirikokseen nähden. Näin ollen esirikoksen vanhentuminen ei estä tuomitsemasta rangaistusta rahanpesurikoksesta. (Heikinheimo 1999, 142.) Rahanpesurikoksen vanhentumisen katsotaan alkavan ensimmäisestä rahanpesun tunnusmerkistön täyttävästä teosta, jolloin myös teon syyteoikeuden vanheneminen alkaa (Lahti & Koponen 2007, 172). Syyteoikeuden vanhentumisen myötä rikosoikeudelliset seuraamukset raukeavat ja rangaistusta ei saa tuomita, jos syytetty ei ole nostettu laissa säädettyssä määräajassa. Toisin sanoen syyteoikeuden vanhentuminen poistaa teon rangaistavuuden. (Heikinheimo 1999, 142.)

Käytännössä teon vanhentumisajan pituus määräytyy rikoksesta seuraavan enimmäisrangaistuksen mukaan. Rikoslain 32 luvun 6. §:ssä määritellystä rahanpesurikoksesta tuomittava enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, joten yleinen syyteoikeus vanhenee viidessä vuodessa. Salahankkeeseen törkeän rahanpesun tekemiseksi syyllistynyt voidaan tuomita vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, joten yleinen syyteoikeus vanhenee kahdessa vuodessa. (Rikoslaki 8:1 §.)

Ensimmäisen rahanpesun tunnusmerkistön täyttävän teon katsotaan määräävän rahanpesurikoksen vanhentumisajan alkamishetken. Kyseinen näkökulma perustuu korkeimman oikeuden näkemykseen. Korkein oikeus on katsonut, ettei rahanpesurikos ole jatkuva rikos eikä rahanpesijä syyllisty enää rahanpesurikokseen silloin, kun tämä ryhtyy vielä muihin toimenpiteisiin saatuaan omaisuuden haltuunsa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että korkein oikeus on katsonut rahanpesun tunnusmerkistön täytyvän ensimmäisen kerran, kun rahanpesijä vastaanottaa tai muutoin ryhtyy rikoksella saatuu omaisuuteen. (Lahti & Koponen 2007, 172.)

5 RAHANPESURIKOKSET OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ

Rahanpesurikoksista annettavien tuomien määrä vaihtelee Suomessa vuosittain. Keskimäärin vuosittain annetaan noin kymmenen tuomiota rahanpesusta. Seuraavissa luvuissa käsitellään käräjä- ja hovioikeuksien sekä korkeimman oikeuden antamia päätöksiä.

Oikeustapauksilla pyritään selventämään teoriassa käsiteltyjä asioita ja pohtimaan, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tuomioistuinten antamiin päätöksiin. Lisäksi eri oikeusasteiden antamien päätösten avulla pyritään tuomaan esille näiden erilaisia näkökulmia, jotka liittyvät rangaistavuuteen ja toteen näyttämiseen.

5.1 Käräjäoikeuden ratkaisut

Tampereen käräjäoikeus on antanut 2.9.2008 tuomion tuottamuksellisesta rahanpesusta. Rahanpesun esirikoksena on ollut törkeä huumausainerikos, josta saadut varat ovat olleet rahanpesun kohteena. Jyri Raita on ottanut vastaan esirikoksentehtäjältä huumausainerikoksen tuottamaa hyötyä käteisenä rahana 3 850 euroa, tarkoituksenaan säilyttää kyseisiä varoja asunnossaan. Menettelyllä Raita on pyrkinyt peittämään tai häivyttämään rikoksesta saadun hyödyn alkuperän ja avustamaan esirikoksentehtäjää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Syyttäjä on vaatinut Raidalle ensisijaisesti rangaistusta perusmuotoisesta rahanpesusta. Toissijaisesti syyttäjä on vaatinut rangaistusta tuottamuksellisesta rahanpesusta. (Tampereen käräjäoikeus R 08 / 2625.)

Rahanpesusta syytetty Raita on tunnustanut menettelleensä syytteessä kuvatulla tavalla ja syyllistyneensä vaihtoehtoisen syytteen mukaiseen tuottamukselliseen rahanpesuun, josta syyttäjä on vaatinut toissijaisesti rangaistusta. Jyri Raita on kiistänyt syyllistyneensä rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaiseen perusmuotoiseen rahanpesuun, koska hän ei ole tiennyt tekevänsä rikosta ottaessaan esirikoksentehtäjän tuomia muuttolaatikoita vastaan. (Tampereen käräjäoikeus R 08 / 2625.)

Käräjäoikeus katsoi Raidan menetelleen törkeän huolimattomasti vastaanottamiensa muuttolaatikoiden sisällön suhteen ja syyllistyneen menettelyllään tuottamukselliseen rahanpesuun. Päätöstään käräjäoikeus perusteli sillä, että Raita oli epäillyt hänen asuntoonsa tuotujen rahojen alkuperää ja hänellä oli ollut jonkinlainen tieto esirikoksenteikijän harjoittamasta kannabiskaupasta. Syyttäjä ei ole kuitenkaan pystynyt osoittamaan, että Raita olisi tiennyt kannabiskaupan laajuudesta. Käräjäoikeus tuomitsi Raidan tuottamuksellisesta rahanpesusta neljäkymmenen päiväsakon suuruiseen rangaistukseen. (Tampereen käräjäoikeus R 08 / 2625.)

Pohdinta

Kuten edellä käy ilmi, käräjäoikeus tuomitsi rahanpesuun syyllistyneen tuottamuksellisesta rahanpesusta, vaikka syyttäjä oli ensisijaisesti vaatinut rangaistusta rikoslain 32 luvun 6 §:ssä määritellystä rahanpesusta. Perusmuotoisen rahanpesun tunnusmerkistön on ilmeisesti katsottu täyttyneen, kun Raita on vastaanottanut rikoksella hankitut varat. Olettaen, että syytetty on vastaanottanut varat peittääkseen tai häivyttääkseen varojen rikollisen alkuperän.

Raita itse on kiistänyt syytteen tahallisesta rahanpesusta, koska ei ole tiennyt tekevänsä rikosta ottaessaan esirikoksenteikijältä muuttolaatikoita vastaan. Tämä kuitenkin herättää epäilyksen, onko Raita tiennyt laatikoiden sisällön vastaanottaessaan niitä ja onko tarkoituksena ollut vaikeuttaa rahojen jäljittämistä.

Käräjäoikeuden päätöksestä ilmenee, että Raita on epäillyt varojen alkuperää. Hänellä on ollut aihetta epäillä varojen alkuperää, koska hän on ollut jollakin tasolla tietoinen esirikoksenteikijän harjoittamasta huumausainekaupasta. Raidalla on ollut erityinen syy suhtautua epäillen varojen alkuperään, mutta on tämä siitä huolimatta vastaanottanut varat, jolloin törkeän huolimattomuuden tunnusmerkistö on täyttynyt. On myös mahdollista, että Raita olisi ottanut rikoksella hankittuja varoja vastaan, tarkoituksenaan avustaa rikoksenteikijää esirikoksen salaamisessa.

Tutkimuksissa ei kuitenkaan ole kyetty näyttämään toteen, että Raita olisi tiennyt esirikoksenteikijän huumausainekaupan laajuudesta, vaikka on tiennyt esirikoksenteikijän harjoittavan huumausainekauppaa. Viranomaiset ovat kuitenkin kyenneet selvittämään, että esirikos on tapahtunut ja rahanpesun kohteena olleet varat on saatu esirikoksella. Tunnusmerkistön

täyttymisen kannalta on kuitenkin ollut todennäköisesti riittävää, että hän on mieltänyt varat rikoksella hankituiksi, koska hän on epäillyt niiden alkuperää. Myös muilta osin rahanpesun keskeisimmät tunnusmerkistötekijät ovat täyttyneet. Käräjäoikeuden antama tuomio tuottamuksellisesta rahanpesusta on oikeudenmukainen, koska tapauksen selvityksen perusteella kyseessä on enemmän törkeä huolimattomuus kuin tarkoituksenmukainen toiminta.

Mikäli olisi kyetty todistamaan, että Raita on tiennyt muuttolaatikoiden sisältävän rikoksella hankittuja varoja, olisi hänen toimintansa todennäköisesti katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Tällöin olisi todennäköistä, että Raita olisi ottanut varat vastaan, tarkoituksenaan salata esirikoksenteikijän varallisuuden kasvun paljastuminen ja avustaa esirikoksen salaamisessa. Tässä tapauksessa hänet olisi voitu tuomita rikoslain 6. §:n mukaisesta rahanpesusta.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuden ratkaisu R 10 / 859

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus on antanut 29.6.2010 tuomion tuottamuksellisesta rahanpesusta ja menettämisseuraamuksesta. Rahanpesun esirikoksena on ollut ulkomailla tapahtuneita petoksia, joista hankitut varat ovat olleet rahanpesun kohteena.

Tuuli Sora on tutustunut Roope Mattilaan Internetissä. Henkilö on esiintynyt Roope Mattilana ja kertonut toimivansa XY- nimisen yhtiön edustajana. Varmuutta Mattilan henkilöllisyydestä ei ole ja tiedot yrityksestä ovat olleet vain Mattilan antamia. Sora on kuitenkin tehnyt työsopimuksen Roope Mattila -nimeä käyttäneen henkilön kanssa ja ottanut vastaan sopimuksen mukaisesti omalle pankkitililleen saksalaisen yksityishenkilön pankkitililtä rikoksella siirrettyjä varoja. Sopimuksen mukainen työ on ollut rikoksella siirrettyjen rahojen nostaminen ja lähettäminen edelleen rahanvälitystoimiston välityksellä ukrainalaisille henkilöille. Sora on toiminut varat vastaanotettuaan puhelimitse ja sähköpostitse saamiensa ohjeiden mukaisesti. (Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus R 10 / 859.)

Soran tilille on siirretty saksalaisen yksityishenkilön tililtä 9 742 euroa, joista hän on nostanut ja lähettänyt Ukrainaan ensin 4 000 euroa ja aikonut nostaa ja toimittaa eteenpäin seuraavana päivänä myös loput pankkitilillään olleet varat. Sora ei ole onnistunut nostamaan seuraavana päivänä varoja, koska pankissa on ollut tieto, että varat on siirretty Soran pankkitilille rikoksella. Sopimuksen mukainen palkkio rikoksella hankittujen varojen nostamisesta käteisiksi varoiksi ja välittämisestä edelleen Ukrainaan, on ollut seitsemän prosenttia siirretystä mää-

rästä. Sora ei ole kuitenkaan saanut palkkiota, koska hän olisi ottanut sen toisesta siirrettävästä erästä. (Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus R 10 / 859.)

Syyttäjä on vaatinut Soralle rangaistusta perusmuotoisesta, tahallisesta rahanpesusta. Tämän lisäksi syyttäjä on vaatinut, että Sora on tuomittava menettämään valtiolle rikoksen kohteena ollutta 5 742 euroa vastaava määrä. Rahanpesusta syytetty Sora on kiistänyt syyllistyneensä rikokseen. Sora ei ole tiennyt, että rahat oli hankittu rikoksella. Hän on toiminut täysin vilpittömässä mielessä eikä ole syyllistynyt myöskään tuottamukselliseen rahanpesuun. (Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus R 10 / 859.)

Kärjäoikeus on todennut, että rahansiirto suoraan lähettäjältä vastaanottajalle on tavantomainen rahansiirtomenettely. Näin ollen kärjäoikeus totesi olevan täysin epätavallista, että tuntematon saksalainen yksityishenkilö on siirtänyt Soran tilille rahaa lähes 10 000 euroa ja että Soran tehtävänä on ollut siirtää tililleen tulleet rahat kahdelle erinimiselle henkilölle Ukrainaan, jotka ovat olleet Soralle tuntemattomia henkilöitä. Tämän lisäksi Sora ei ole pyrkinytkään hankkimaan tarkempaa selvitystä XY -nimisen yhtiön olemassa olostai Roope Mattilasta. (Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus R 10 / 859.)

Ottaen huomioon Soran tehtävänä olleen rahanvälityksen poikkeuksellisuuden, kärjäoikeus katsoi Soran ryhtyneen törkeästä huolimattomuudesta rikoksella siirrettyihin varoihin. Rahansiirto Soran pankkitilin kautta ja rahansiirtoon liittyvä menettely kokonaisuudessaan osoittavat, että Sora on menetellyt rahan alkuperän suhteen huolimattomasti. Sen sijaan kärjäoikeus katsoi, ettei ole näytetty Soran tienneen tililleen siirrettyjen varojen olleen rikoksella hankittuja eikä Sora ole muutoinkaan menetellyt siten, että olisi syyllistynyt tahalliseen rahanpesuun. (Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus R 10 / 859.)

Näillä perusteilla kärjäoikeus katsoi Soran syyllistyneen tuottamukselliseen rahanpesuun. Sora tuomittiin tuottamuksellisesta rahanpesusta kolmen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja menettämään valtiolle 5 742 euroa, jotka ovat olleet rikoksen kohteena. (Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus R 10 / 859.)

Pohdinta

Kuten edellä olevasta tuomiosta käy ilmi, että käräjäoikeus on tuominnut Soran tuottamuksellisesta rahanpesusta perusmuotoisen rahanpesun sijaan. Rahanpesuun syylistynyt Sora oli palkattu suorittamaan rahanpesu. Myös tässä tapauksessa rahanpesuun syylistynyt on ottanut vastaan rikoksella hankittuja varoja. Varat omalle pankkitilille vastaanotettuaan, hän on nostanut rahoja ja onnistunut siirtämään niitä eteenpäin rahanvälitystoimiston välityksellä. Kyseinen tapaus on hyvä esimerkki rahanpesun kansainvälisyydestä ja rikollisten suorittamasta värväyksestä.

Todennäköisesti kyseessä on ollut ammattirikollinen, joka on pyrkinyt harhauttamaan viranomaisia tilisiirtoja tekemällä ja palkkaamalla ulkopuolisen rahanpesijän. Yleensä lähettäjä siirtää rahat suoraan vastaanottajalle. Ajallisesti rahanpesu on ollut lyhytaikaista, koska toimenpiteet ovat tapahtuneet yhden vuorokauden aikana.

Sora on kiistänyt syytteen ja kertonut, ettei ole tiennyt varojen olevan rikoksella hankittuja. Voisi kuitenkin olettaa, että hänen on täytynyt jossakin vaiheessa epäillä toimeksiantoa ja sitä, miksi hänen on toteutettava rahansiirrot tuntemattomille henkilöille. On kuitenkin todennäköistä, että tuntematon henkilö ei ota yhteyttä Internetin välityksellä ja pyydä välittämään varoja eteenpäin ilman, että tapauksella olisi jokin yhteys rikolliseen toimintaan. Epäilyksiä luulisi herättävän myös se, että tuntematon henkilö siirtää varoja omalle tilille, josta ne on kuitenkin siirrettävä vielä eteenpäin rahanvälitystoimiston kautta.

Sora on syylistynyt varojen vastaanottamiseen ja välittämiseen. Välittämisen täytyminen tunnusmerkistönä edellyttää laittoman alkuperän peittämis- tai häivyttämistarkoitusta. Tässä tapauksessa se täyttyy, koska tuskin varojen edelleen välittämisellä on ollut muuta tarkoitusta. On kuitenkin mahdollista, että Soran ei ole katsottu tahallisesti tehneen peittämis- tai häivyttämistoimenpiteitä, koska tämä on toiminut tehdyn sopimuksen mukaisesti. Tuntuu epäilyttävältä, että Sora ei ole ryhtynyt minkäänlaisiin toimiin selvittääkseen varojen alkuperää edes siinä vaiheessa, kun on saanut tarkempia toimintaohjeita puhelimitse ja sähköpostitse. Epäilyksiä herättää myös se, eikö Sora ole missään vaiheessa epäillyt syylistyvänsä rikokseen ja miksi hän ei ole pyrkinytkään hankkimaan tarkempaa selvitystä yhtiön olemassaolosta tai Roope Mattilasta.

Tapauksessa ei ole kyetty näyttämään toteen, että Sora olisi tiennyt tililleen tulleiden varojen olleen rikoksella siirrettyjä, mutta viranomaiset ovat selvittäneet esirikoksen tapahtuneen. Sora on kuitenkin törkeästi huolimattomuudesta ottanut vastaan rikoksella hankittuja varoja, koska hänellä olisi tavanomaisista poikkeavissa olosuhteissa ollut syy suhtautua epäillen varojen alkuperään. Käräjäoikeus olisi voinut tuomita Soran yhtä hyvin myös tahallisesta rahanpesusta rangaistukseen, koska toiminta on ollut tarkoituksenmukaista ja tunnusmerkistön täyttymiseen riittää jo varojen vastaanottaminen tilille.

5.2 Hovioikeuden ratkaisut

Joensuun käräjäoikeus on antanut 23.10.2007 tuomion perusmuotoisesta rahanpesusta. Rahanpesun esirikoksina on ollut velallisen petoksia ja huumausainerikoksia. Rahanpesun kohteena on puolestaan ollut rikosten tuottamalla hyödyllä hankittu omaisuus. Rahanpesusta syytetty Pilvi Melunen on tehnyt 22 000 euron arvoista moottoripyörää koskevan osamaksusopimuksen todellisen ostajan avopuolionsa sijaan, tietoisena muun muassa siitä, että avopuoliso rahoittaa käsirahan ja osamaksuerät rikosten tuottamalla hyödyllä. Melunen on myös esittänyt useaan otteeseen viranomaisille omistavansa noin 4 000 euron arvoisen Rolex-kellon, vaikka se on hankittu avopuolison tekemien rikosten tuottamalla hyödyllä ja kellon todellinen omistaja on ollut juuri avopuoliso. (Joensuun käräjäoikeus R 07 / 1254.)

Melusen ja tämän avopuolison tulot teon tapahtuma-aikana ja jo vuosia sitä ennen ovat olleet vähäiset ja koostuneet lähinnä työttömyyspäivärahoista ja muista etuuksista. Tämän johdosta syyttäjä on katsonut, että Melusella ja tämän avopuolisolla ei ole ollut mahdollisuutta hankkia edellä mainittua omaisuutta laillisin keinoin. Omaisuus on näin ollen hankittu avopuolison tekemien rikosten tuottamalla hyödyllä. Melusen on yhteistaloudessa elävänä ja tietoisena perheen tulotasosta ja avopuolison aiemmista tuomioista, pitänyt olla tietoinen rikoksien tuottamasta hyödystä. (Joensuun käräjäoikeus R 07 / 1254.)

Syyttäjä on katsonut, että rahanpesua voidaan pitää törkeänä, koska rahanpesun kohteena on erittäin arvokas omaisuus ja rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti. Syyttäjä on vaatinut Meluselle ensisijaisesti rangaistusta törkeästä rahanpesusta. Toissijaisesti syyttäjä on vaatinut rangaistusta tuottamuksellisesta rahanpesusta. Rahanpesusta syytetty Melunen on kiistänyt syytteen. Hän on kuitenkin tunnustanut, että hänen avopuolionsa on tuomittu eri rikoksista,

mutta kiistänyt olleensa tietoinen avopuolison rikoksista. Melunen on myös tunnustanut, että moottoripyörä on hankittu hänen nimiinsä vaikka moottoripyörä on tosiasiaassa ollut avopuolison. Lisäksi Melunen on tunnustanut, että hän on ilmoittanut viranomaisille omistavansa Rolex-kellon. (Joensuun käräjäoikeus R 07 / 1254.)

Käräjäoikeus on katsonut, että kun Melunen on oman tunnustamansakin mukaan ollut josakin määrin tietoinen avopuolisonsa rikollisesta toiminnasta, ei jää mitään järkevää epäilystä siitä, ettei Melunen olisi tiennyt puolisonsa hankkivan jatkuvasti tuloja rikollisella toiminnalla. Näin ollen Melunen on tiennyt syytteessä tarkoitetun omaisuuden, moottoripyörän ja kellon, olevan rahoitettu rikoksilla hankituilla varoilla ja peiteltyt omaisuuden alkuperää väittämällä niitä omikseen. Käräjäoikeuden mukaan tekoa ei ole pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä. Nämä seikat huomioiden, käräjäoikeus tuomitsi Melusen perusmuotoisesta rahanpesusta viiden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Joensuun käräjäoikeus R 07 / 1254.)

Pilvi Melunen valitti käräjäoikeuden antamasta tuomiosta hovioikeuteen. Melunen peruutti myöhemmin valituksensa. Näin ollen käräjäoikeuden antama viiden kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus jäi noudatettavaksi. (Itä-Suomen hovioikeus R 07 / 1224.)

Pohdinta

Melunen tuomittiin edellä kuvatun mukaisesta perusmuotoisesta tahallisesta rahanpesusta. Syyttäjä oli vaatinut tapauksessa rangaistusta törkeästä tai tuottamuksellisesta rahanpesusta. Tapauksessa on selvää, että Melusen on täytynyt tietää, että puoliso ei ole voinut hankkia käteistä rahaa ja kiinteää omaisuutta laillisilla keinoilla. On siis katsottava, että hän on ryhtynyt varoihin tietoisena varojen alkuperästä. Tietoisuutta varojen alkuperästä osoittaa myös se, että Melunen on tuntenut esirikoksenteijän. Lisäksi tietoisuutta voidaan tapauksessa perustella Melusen henkilökohtaisesti tietämillä seikoilla.

Tapauksessa on selvästi kysymys tahallisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Melusen voitaisiin myös katsoa suhtautuneen ilmeisen välinpitämättömästi omaisuuden alkuperään. Epäilyksiä herättää myös, miksi hän on tehnyt omissa nimissään osamaksusopimuksen, vaikka on tiennyt puolisonsa olevan todellinen ostaja. Tosiasiallinen määräysvalta on siis ollut puolisollla ja omaisuus on vain nimellisesti siirretty Melusen nimiin. On siis mahdollista,

että tarkoituksena on ollut omaisuuden pidempiaikainen hävittäminen, jotta huomattava omaisuuden lisääntyminen ei herättäisi epäilyksiä ulkopuolisissa.

Melunen sai tuomion tahallisesta rahanpesusta. Tapauksessa olisi ollut mahdollista antaa tuomio myös törkeästä rahanpesusta, koska rahanpesun kohteena on ollut erittäin arvokas omaisuus ja jossakin määrin toiminta osoittaa myös suunnitelmallisuutta. Törkeästä rahanpesusta voidaan tuomita, jos toinen ankaroittamisperusteista toteutuu ja teko on kokonaisuudessaan arvioiden törkeä. Oikeus ei todennäköisesti ole katsonut tekoa törkeäksi, koska omaisuuden arvo, täyttää joka tapauksessa törkeän rahanpesun edellytykset. Käräjäoikeus on kuitenkin katsonut lieventäviksi seikoiksi syytetyn ja puolison läheisen suhteen ja sen, että Melunen ei ole näytön valossa osallistunut varojen kulutukseen aktiivisesti.

Helsingin hovioikeus R 09 / 175

Helsingin käräjäoikeus on antanut 4.11.2008 tuomion perusmuotoisesta rahanpesusta. Rahanpesun esirikoksena on ollut ulkomailla tapahtuneita ja syytteeseen saatettuja maksuvälinepetoksia ja petoksia. Rikoksesta syytetty Mika Lautala on ottanut vastaan henkilökohtaiselle pankkitililleen Ruotsista Bengt Jansson -nimisen henkilön pankkitililtä maksuvälinepetoksella siirrettyjä varoja 13 477,82 euroa. Myöhemmin hän on vastaanottanut myös hallinnoimansa yhtiö M Oy:n pankkitilille Ruotsista, Emil Storrvallin tililtä maksuvälinepetoksella siirrettyjä varoja 22 000 euroa. Otettuaan varat vastaan omalle pankkitililleen, Lautala on siirtänyt suurimman osan rahoistaan nostamalla ne yhdellä 12 000 euron suuruisella käteisnostolla, jolloin tilille on jäänyt noin 1 480 euron suuruinen palkkio. (Helsingin käräjäoikeus R 08 / 915.)

Käteisnoston jälkeen Lautalan tarkoituksena on ollut oman palkkionsa vähentämisen jälkeen siirtää saapuneet käteisenä olevat varat rahanvälitystoimiston kautta kolmelle eri henkilölle Venäjälle, mutta rahanvälitystoimiston toimenpiteiden vuoksi rahojen siirto on onnistunut ainoastaan kahdelle henkilölle. Lautalan tarkoituksena on ollut menetellä samalla tavalla myös M Oy:n tilille siirrettyjen varojen kanssa. Lautala on mennyt pankkiin tarkoituksenaan tehdä käteisnosto, mutta nosto ei ole onnistunut, koska M Oy:n pankkitili oli pankin toimesta suljettu rahojen alkuperän selvittämiseksi. Lautala on tehnyt kaikki edellä kerrotut toimet tuntemattomaksi jääneen henkilön antamien ohjeiden mukaisesti. (Helsingin käräjäoikeus R 08 / 915.)

Syyttäjä on katsonut, että rikos on törkeä, koska rikoksen kautta saatu omaisuus on ollut erittäin arvokas ja rahanpesu on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Syyttäjä on vaatinut Lautalalle rangaistusta törkeästä rahanpesusta. Lisäksi syyttäjä on vaatinut, että vastaaja on velvoitettava korvaamaan valtiolle todistelukustannukset. Rahanpesusta syytetty Mika Lautala on kiistänyt syytteen ja syyttäjän muut vaatimukset. Lautala on myöntänyt menelleensä syyttäjän kuvaamalla tavalla, mutta on kiistänyt teon olleen tahallinen, koska hänen tarkoituksenaan ei ollut häivyttää varojen alkuperää. Lautala on katsonut, että rikosta ei voi pitää kokonaisuutena arvostellen törkeänä. (Helsingin kärjäoikeus R 08 / 915.)

Kärjäoikeus katsoi, että on pystytty näyttämään saatujen varojen olleen rikoksella hankittuja. Riidanalaiseksi kärjäoikeus on katsonut sen, miten varat siirtänyt tuntemattomaksi jäänyt henkilö on saanut tietoonsa tilinumerot ja osannut ottaa yhteyttä juuri Lautalaan sekä se, mitä Lautala on henkilön kanssa sopinut. Lautala on kertonut, että omalle ja yrityksen pankkitilille saapuneiden varojen liittyvän liiketoimeen, josta hän oli neuvotellut kaksi vuotta ennen syytteessä kuvattuja tapahtumia mutta liiketoimi ei ollut toteutunut. Kärjäoikeus ei pitänyt uskottavana, että huomattava rahasumma olisi siirretty Lautalan ja yrityksen tilille pelkästään kaksi vuotta aiemman yhteydenoton jälkeen, ilman selkeää vahvistusta edes siitä, että tilit ovat edelleen käytössä. Lisäksi kärjäoikeus totesi, että Lautalan on täytynyt ainakin epäillä ehdotetun liiketapahtuman laillisuutta jo silloin, kun on sopinut sen tekemisestä, koska hänelle esitetty pyyntö varojen nostamisesta ja siirtämisestä eteenpäin on epätavallinen. (Helsingin kärjäoikeus R 08 / 915.)

Kärjäoikeus katsoi Lautalan syyllistyneen törkeän rahanpesun sijasta perusmuotoiseen rahanpesuun. Kärjäoikeus totesi, että Lautala on tahallisesti menettänyt syytteessä kuvatulla tavalla ja menettely on täyttänyt rahanpesun tunnusmerkistön. Rangaistuksen mittaamisessa kärjäoikeus otti huomioon lieventävänä seikkana Lautalaan kohdistuneet uhkaukset, koska uhkauksien seurauksena Lautala teki rahansiirrot saamiensa ohjeiden mukaisesti. Kärjäoikeus arvioi uhkaukset vakaviksi, mutta ei sillä tavoin välittömäksi ja pakottavaksi, että Lautala olisi toiminut pakkotilassa ja ne olisivat vaikuttaneet hänen syyllisyyteensä. Törkeysarvosteluun vaikutti Lautalan pyrkimys estää rikos, vaikka rikoksen kohteena oli erittäin arvokas omaisuus. Lautala tuomittiin kahdeksankymmenen päiväsakon rangaistukseen. (Helsingin kärjäoikeus R 08 / 915.)

Syyttäjä valitti tuomiosta Helsingin hovioikeuteen ja vaati, että Mika Lautala tuomitaan rangaistukseen törkeästä rahanpesusta. Lisäksi syyttäjä vaati, että Lautala tuomitaan vähintään yhden vuoden ehdolliseen vankeuteen. Toissijaisesti syyttäjä vaati, että Lautalan rangaistus kovennetaan ehdolliseksi vankeudeksi, koska syyttäjä katsoi käräjäoikeuden antaman rangaistuksen olevan liian lievä tekoon nähden. Lautala vastasi syyttäjän valitukseen ja vaati valituksen hylkäämistä. Lopulta hovioikeus päätyi rikoksen törkeysarvostelussa toiseen lopputulokseen kuin käräjäoikeus. (Helsingin hovioikeus R 09 / 175.)

Hovioikeus ei pitänyt uskottavana, että Lautala ei olisi osallistunut rahojen siirrosta sopimiseen. Lisäksi hovioikeus katsoi, että Lautala on suostunut ottamaan rahat vastaan tietoisena niiden laittomasta alkuperästä ja siirtämään ne ohjeiden mukaan eteenpäin. Hovioikeuden mukaan johtopäätöstä tukee Lautalan tililleen jättämä osuus, joka oli yli kymmenen prosenttia hänen vastaanottamistaan rahoista. (Helsingin hovioikeus R 09 / 175.)

Hovioikeus katsoi, että Lautala syyllistyi rahanpesurikokseen jo antamalla tilinumeronsa ja ottamalla rikoksella hankitut rahat vastaan. Näin ollen hovioikeus katsoi, että rikoksen täytymisen jälkeen saaduilla uhkauksilla ei ole merkitystä arvioitaessa sitä, onko rikosta kokonaisuudessaan pidettävä törkeänä. Koska rikoksen kohteena ollut omaisuus on ollut erittäin arvokas ja Lautala toimi palkkiota vastaan, on tekoa myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä. Hovioikeus tuomitsi Lautalan törkeästä rahanpesusta, mutta otti rangaistusta lieventävänä seikkana huomioon Lautalan pyrkimykset edistää rikoksensa selvittämistä ja että hän oli palauttanut siirtämänsä rahat. Lautala tuomittiin törkeästä rahanpesusta kuuden kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Helsingin hovioikeus R 09 / 175.)

Pohdinta

Käräjäoikeus tuomitsi Lautalan perusmuotoisesta rahanpesusta, mutta hovioikeus muutti tuomion ja luki Lautalan syyksi törkeän rahanpesun. Lautala oli ottanut varoja vastaan kahdelle eri pankkitilille. Varojen lähettäjänä oli toiminut tuntemaksi jäänyt henkilö. Epäilyksiä herättävää on, miten tämä henkilö on osannut ottaa yhteyttä juuri Lautalaan ja ovatko nämä sopineet esimerkiksi palkkion maksamisesta. Tällaisesta olisi voitu sopia, koska käteisnoston jälkeen Lautala on jättänyt tietyn määrän vastaanottamiaan rahoja tililleen ikään kuin palkkioksi.

Lautala oli siirtänyt varoja kahden eri rahanvälitystoimiston kautta. Näillä toimilla on pyritty harhauttamaan viranomaisia ja häivyttämään varojen rikollinen alkuperä. Hän on kuitenkin todennut, että tarkoituksena ei ollut varojen alkuperän häivyttäminen. Tapauksessa on kuitenkin epäselvää, miksi Lautala on suostunut vastaanottamaan ja siirtämään varoja tuntemattoman henkilön ohjeiden mukaisesti. Tällainen toiminta osoittaa sen, että Lautalan on täytynyt tuntea ohjeiden antaja.

Muiden toimenpiteiden ohella Lautala on ilmoittanut kirjallisena laaditussa selvityksessä väärän käyttötarkoituksen, joka ei ole ollut todellinen käyttötarkoitus. Myös tämä osoittaa, että Lautalan on jollakin tasolla täytynyt mieltää varojen olevan rikoksella saatuja. Kiistanalaista on myös, onko Lautalaan ja hänen perheeseensä kohdistunut todellinen uhka, joka olisi pakkottanut hänet suorittamaan siirrot päätökseen, koska todisteita uhkauksista ei ole.

Hovioikeus otti rangaistusta lieventävänä seikkana huomioon Lautalan pyrkimykset edistää rikoksen selvittämistä. Tekoon nähden hovioikeuden antama tuomio törkeästä rahanpesusta on oikea, koska rahanpesun kohteena on ollut erittäin arvokas omaisuus ja tämä on toiminut suunnitelmallisesti palkkiota vastaan. Käräjäoikeuden olisi tullut antaa tuomio törkeästä rahanpesusta, koska annetun selvityksen pohjalta on selvää, että kyseessä on törkeä rahanpesu.

5.3 Korkeimman oikeuden ratkaisut

Tapausta on käsitelty käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa sekä vielä tämän jälkeen korkeimmassa oikeudessa. Korkein oikeus on antanut tapauksesta päätöksen 11.5.2006. Petri Helminen oli ottanut Jyri Kuuselta vastaan käteistä rahaa noin 22 600 euron edestä. Helminen oli tiennyt käteisenä olevien rahavarojen olleen rikoksella hankittuja. Hän oli ottanut käteisvaroja vastaan avustaakseen Kuusela välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset eli rahavarojen menettämisen valtiolle. Helminen oli säilyttänyt rahavaroja asunnossaan ja Kuuselta saamiensa ohjeiden mukaan siirtänyt rahavaroja Kuuselalle Hollantiin. Helminen oli pitänyt siirtojen jälkeen jääneet loput 9 000 euroa hallussaan, jotka myöhemmin takavarikoitiin Helmisen asunnosta. (Hyvinkään käräjäoikeus R 04 / 383.)

Helminen kiisti syyllistyneensä kätkemisrikokseen, koska Kuusela oli kertonut hänelle saaneensa rahat vakuutuskorvauksena. Käräjäoikeus katsoi, että Helminen oli tuntenut Kuuse-

lan joidenkin vuosien ajan ja tiennyt tämän olleen vankilassa muun muassa huumausainerikosten vuoksi. Tästä johtuen käräjäoikeus ei pitänyt uskottavana Helmisen selitystä siitä, että Kuusela olisi saanut rahavarat vakuutuskorvauksena. Käräjäoikeus katsoi Helmisen tienneen rahojen olevan rikoksella hankittuja ja auttaneen Kuuselaa välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset ottamalla rahavarat säilytettäväkseen. Käräjäoikeus tuomitsi Helmisen törkeästä kätkemisrikoksesta ja muista rikoksista yhteiseen yhdeksän vuoden vankeusrangaistukseen. (Hyvinkään käräjäoikeus R 04 / 383.)

Hovioikeus katsoi Helmisen menetelleen käräjäoikeuden hänen syykseen lukemalla tavalla. Sovellettavan lain osalta hovioikeus totesi, että tekoon on sovellettava tekoajan lakia, ellei lievemmän lain periaatteesta muuta johdu. Rikoksen tekeminen katsotaan päättyneeksi, kun tekijä on suorittanut loppuun tunnusmerkistön mukaisen toimintansa. Helminen oli 1.9.2002 – 20.8.2003 välisenä aikana siirtänyt Kuuselalle varoja Hollantiin ja tämän lisäksi hänen asunnostaan oli vuoden 2003 marraskuussa takavarikoitu Kuuselan rahoja. (Helsingin hovioikeus R 04 / 2161.)

Rikoksen tekemisen katsottiin päättyneen marraskuussa, jolloin Helminen oli suorittanut loppuun tunnusmerkistön mukaisen toimintansa. Tämän vuoksi hovioikeus katsoi, että Helmisen tekoon oli sovellettava vuonna 2003 voimaan tulleen rikoslain 32 luvun 7. §:n törkeää rahanpesua koskevaa säännöstä. Hovioikeus katsoi Helmisen syyllistyneen törkeään kätkemisrikoksen asemasta törkeään rahanpesuun ja alensi yhteisen vankeusrangaistuksen seitsemään vuoteen. (Helsingin hovioikeus R 04 / 2161.)

Helmiselle myönnettiin valituslupa korkeimpaan oikeuteen ja hän vaati, että tekoon sovelletaan syksyllä 2002 voimassa ollutta törkeää kätkemisrikosta koskevaa säännöstä, eikä hänen kannalta ankarampaa vuonna 2003 voimaan tullutta törkeää rahanpesua koskevaa säännöstä. Korkeimman oikeuden mukaan kätkemisrikoksen tunnusmerkistö on täyttynyt silloin, kun Helminen on vastaanottanut rahavarat. Varojen siirtämisen ja säilyttämisen ei ole katsottu merkitsevän uusia tekoja, jotka tulisi katsoa osaksi samaa rikosta ja joilla voisi olla rikoksen tekoaikaa pidentävä vaikutus. (Korkein oikeus R 2005 / 521.)

Korkein oikeus on katsonut, että Helmisen teko on täyttynyt rahavarojen vastaanottamisen hetkellä syyskuussa 2002 ja tekoon on sovellettava tuolloin voimassa ollutta lakia. Lisäksi korkein oikeus totesi, että nykyiset rikoslain 32 luvun 6. ja 7. §:n mukaiset säännökset eivät

tule sovellettavaksi siitäkään syystä, että niiden soveltaminen ei johda lievempään lopputulokseen. Korkein oikeus katsoi Helmisen syyllistyneen törkeän rahanpesun sijasta kätkemisrikokseen ja piti hovioikeuden tuomitseman seitsemän vuoden yhteisen vankeusrangaistuksen ennallaan. (Korkein oikeus R 2005 / 521.)

Korkeimman oikeuden ratkaisu R 2006 / 652

Rahanpesun esirikoksena on ollut törkeä veropetos, josta esirikoksentekijä on myös tuomittu rangaistukseen. Arto Heinonen oli ottanut vastaan, käyttänyt ja muuntanut varoja ja rikoksesta saatua hyötyä sekä näiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai häivyttääkseen varojen ja rikoshyödyn laittoman alkuperän sekä avustaakseen Liisa Kuusta välttämään tekeminsä rikosten oikeudelliset seuraamukset. Rahanpesun kohteena olivat siis törkeästä veropetoksesta saadut varat. (Helsingin käräjäoikeus R 04 / 10242.)

Heinonen oli solminut vuodesta 2000 vuoteen 2004 kolmetoista eri osamaksusopimusta autoista, joiden mukaan hän oli ajoneuvon ostaja ja vastuussa osamaksuerien suorittamisesta, vaikka autojen tosiasiallinen ostaja oli Liisa Kuusi. Heinonen oli osamaksusopimuksia solmiessaan tietoinen, että Kuusi rahoittaa autojen kauppahinnat ja osamaksuerät rikoksella saaduilla varoilla. Tämän lisäksi Heinonen oli ottanut vastaan omille pankkitileilleen rikoksella hankittuja varoja ja käyttänyt niitä maksamalla osan autojen osamaksueristä. (Helsingin käräjäoikeus R 04 / 10242.)

Syyttäjä vaati Heinoselle rangaistusta vuosien 2000–2004 aikana tehdystä törkeästä rahanpesusta. Heinonen kiisti tienneensä, että Kuusen käytössä olleet varat olivat rikoksella saatuja. Hän oli luullut rahojen olleen Kuusen työllä ansaitsemia. Käräjäoikeus ei pitänyt selitystä kuitenkaan uskottavana, koska Heinonen ja Kuusi olivat jo vuosia eläneet yhdessä ja tällöin on käräjäoikeuden mukaan epätavallista, että osapuolet eivät ole tietoisia mitä toinen tekee työkseen. Lisäksi perheen yhteisestä kodista oli löytynyt tutkinnan aikana runsaasti JC Oy:n toimintaan liittyneitä asiakirjoja, joista oli pääteltävissä, että Kuusi ei ollut työntekijänä yhtiössä. (Helsingin käräjäoikeus R 04 / 10242.)

Autoihin sijoitettujen varojen määrä oli ollut huomattavan suuri myös siihen nähden, mitä Heinonen oli kertomansa mukaan arvioinut Kuusen kuukausiansioiksi. Näiden seikkojen perusteella käräjäoikeus totesi, että Heinonen oli hyvin ymmärtänyt hänen nimiinsä hankit-

tuihin ajoneuvoihin käytettyjen varojen laittoman alkuperän ja että hänen menettelynsä oli ollut tahallista. (Helsingin kärjäoikeus R 04 / 10242.)

Kärjäoikeus katsoi, että Heinosen menettely ei ollut täyttänyt rahanpesurikoksen tunnusmerkistöä ennen 1.4.2003 voimaan tullutta rikoslain muutosta ja hylkäsi rahanpesun syytteen tätä edeltävältä ajalta. Muilta osin kärjäoikeus totesi, että kolme ajoneuvoa oli ostettu 1.4.2003 jälkeen ja katsoi Heinosen tältä osin syyllistyneen rahanpesuun. Heinosen syyksi luetussa rahanpesussa rikoksen kautta saatu omaisuus oli ollut erittäin arvokas, rikos oli tehty erityisen suunnitelmallisesti ja teko oli myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kärjäoikeus tuomitsi Heinosen törkeästä rahanpesusta ja rekisterimerkintärikoksesta yhdeksän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Helsingin kärjäoikeus R 04 / 10242.)

Heinonen ja syyttäjä valittivat tuomiosta hovioikeuteen. Hovioikeus hyväksyi toimittamansa pääkäsitteilyn perusteella tapahtumainkulun ja Heinosen tietoisuuden osalta kärjäoikeuden ratkaisun perusteluineen. Oikeudellisen arvion osalta hovioikeus totesi, että veropetos oli jo ennen 1.4.2003 voimaan tullutta lainmuutosta voinut tulla kysymykseen rahanpesun esirikoksena, mutta arvioinnissa oli otettava huomioon rikosoikeudellinen laillisuusperiaate. Laillisuusperiaatteen mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka on tekohetkellä säädetty laissa rangaistavaksi teoksi. (Helsingin hovioikeus R 06 / 812.)

Laillisuusperiaatteen mukaan hovioikeus katsoi, että Heinonen ei ollut ennen 1.4.2003 voimaan tullutta lainmuutosta syyllistynyt syyttäjän esittämään rahanpesuun. Hovioikeus tuomitsi Heinosen kärjäoikeuden hänen syykseen lukemista rikoksista ja virkasalaisuuden rikkomisesta yhteiseen yhdeksän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Helsingin hovioikeus R 06 / 812.)

Syyttäjälle myönnettiin valituslupa korkeimpaan oikeuteen. Valituksessaan syyttäjä vaati, että Heinonen tuomitaan syytteen mukaisesti rangaistukseen vuosien 2000–2004 aikana tehdystä törkeästä rahanpesusta. Korkein oikeus pyrki arvioimaan, onko veropetos voinut olla rahanpesun esirikos ennen 1.4.2003 ja syyllistyikö Heinonen rahanpesuun ennen tuota ajankohtaa. (Korkein oikeus R 2006 / 652.)

Korkein oikeus katsoi, että alempien oikeuksien tuomioiden perusteluista ilmenevistä olosuhteista on pääteltävissä, että Heinosen on täytynyt tietää autoihin käytettyjen rahojen alku-

perä ja että ne ovat olleet rikoksella hankittuja. Näin ollen hän on ottanut vastaan ja muuntanut rikoksella hankituksi tietämiään varoja avustaakseen Kuusta välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Korkein katsoi myös, että Heinonen on ottanut vastaan ja muuntanut rikoksella saatua omaisuutta yhteensä noin 57 500 euron arvosta. (Korkein oikeus R 2006 / 652.)

Korkeimman oikeuden mukaan Heinosen syyksi luettuja tekoja on 1.4.2003 voimaan tulleesta lainmuutoksesta huolimatta pidettävä yhtenä rikoksena siten, että kuhunkin osatekoon on sovellettava sen tekemisen aikaan voimassa ollutta lakia. Korkein oikeus katsoi, että Heinosen syyksi luetussa rahanpesussa rikoksen kautta saatu omaisuus on ollut erittäin arvokas, rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Heinonen on näin ollen menettelyllään syylistynyt rikokseen, joka käsittää törkeän kätkemisrikoksen ja törkeän rahanpesun. Korkein oikeus tuomitsi Heinosen hovioikeuden tuomitseman rangaistuksen asemasta yhteiseen kymmenen kuukauden vankeusrangaistukseen. (Korkein oikeus R 2006 / 652.)

Korkeimman oikeuden ratkaisu R 2008 / 105

Rahanpesun esirikoksena on ollut törkeä huumausainerikos. Heini Lajusen katsottiin ottaneen vastaan, käyttäneen ja siirtäneen avopuolionsa huumausainekaupasta saamaa hyötyä peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn laittoman alkuperän. Rikoksen tuottamalla hyödyllä oli hankittu perheen käyttöön henkilöauto ja mönkijä. Tämän lisäksi perheen tileille ja erään kolmannen henkilön tilille oli tehty käteispanoja noin 13 000 euron edestä. Tehdyillä käteispanoilla oli maksettu perheen laskuja ja kuluja. Lisäksi perheen tekemät kaksi lomamatkaa oli maksettu Lajusen avopuolison antamilla käteisvaroilla. Lajusen katsottiin syylistyneen menettelyllään perusmuotoiseen rahanpesuun. Käräjäoikeus tuomitsi Lajusen perusmuotoisesta rahanpesusta kuudenkymmenen päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. (Oulun käräjäoikeus R 06 / 2751.)

Syyttäjä ja Heini Lajunen valittivat tuomiosta hovioikeuteen. Lajunen vaati ensisijaisesti syytteen hylkäämistä ja toissijaisesti rangaistuksen lieventämistä sakoksi. Hovioikeus lisäsi käräjäoikeudessa esiin tulleisiin seikkoihin, että perheen tileille tehtyjen käteispanojen osalta ei Lajuselta ollut saatu selvitystä, mistä lähteistä käteisvarat olivat peräisin. Käteispanojen lisäksi selvittämättä olevia muita varoja oli vielä 11 000 euron edestä. Hovioikeus hyväksyi

käräjäoikeuden ratkaisun perusteluineen, mutta katsoi käräjäoikeuden tuomitseman rangaistuksen Lajusen syyllisyyteen nähden liian ankaraksi. Hovioikeus lievensi ehdollisen vankeusrangaistuksen kahdeksaksikymmeneksi päiväsakoksi. (Rovaniemen hovioikeus R 07 / 232.)

Heini Lajuselle myönnettiin valituslupa korkeimpaan oikeuteen. Lajunen vaati valituksessaan syytteen hylkäämistä. Korkein oikeus on keskittynyt ratkaisussaan kolmeen ratkaistavaan kysymykseen. Korkein oikeus on pohtinut, onko Lajunen syyllistynyt rikoshyödyn osalta syytteessä tarkoitettuun ja alempien oikeuksien hänen syykseen lukemaan rahanpesurikokseen, mikä on tapauksessa rajoitussäännöksen merkitys ja olivatko Lajusen vastaanottamat ja eri tavoin käyttämät varat olleet peräisin avopuolison rikoksella saamasta hyödystä ja mikä oli hänen tietoisuus asiasta. (Korkein oikeus R 2008 / 105.)

Lajunen on kertonut käteisvarojen olleen peräisin autokaupoista. Autokauppoja oli kuitenkin tehty aikaisemmin kuin syytteessä mainittuina tekoaikoina. Korkeimmalle oikeudelle ei ollut annettu myöskään selvitystä, jonka perusteella olisi voitu pitää uskottavana, että perheen käyttöön juuri avopuolison rikosten aikaan ilmaantuneet huomattavat käteisvarat olisivat voineet olla peräisin jostakin muusta lähteestä kuin avopuolison huumausainekaupoista. Korkein oikeus on katsonut selvitetyn, että Lajunen on tietoisena varojen laittomasta alkuperästä vastaanottanut avopuolisoltaan huomattavan määrän käteisvaroja ja tallettanut niitä. Lisäksi Lajunen on käyttänyt saamiaan käteisvaroja tarkemmin selvittämättä jääneisiin menoihin ja osallistunut avopuolison rikoksista saamien käteisvarojen kulutukseen. (Korkein oikeus R 2008 / 105.)

Korkein oikeus on katsonut, että Lajusen talletettua käteisvaroja pankkiin eri tileille, on menettelyssä nähtävissä pyrkimystä siihen, että varojen yhdistäminen avopuolison huumausainerikokseen vaikeutuisi. Kyseinen menettely on myös mahdollistanut varojen käyttämisen ilman, että varojen käyttämistapa olisi herättänyt epäilyksiä varojen laittomasta alkuperästä. Korkein oikeus on edelleen katsonut, että Lajusen rooli rikoshyödyn käyttämisessä perheen tavanomaisista olosuhteista poikkeavaan kulutukseen on ollut keskeinen ja aktiivinen, joka ilmaisee pyrkimystä varojen laittoman alkuperän peittämiseen tai häivyttämiseen. (R 2008 / 105.)

Korkein oikeus on myös todennut, että rikoslain 32 luvun 11 §:n mukaista rajoitussäännöstä ei sovelleta asiassa. Rajoitussäännöksen osalta korkein on todennut, että tapauksessa ei ole kysymys säännöksessä tarkoitettusta käyttämisestä tai kuluttamisesta, koska Lajunen on siirtä-

nyt käteisvaroja eri tileille. Korkein oikeus katsoi Lajusen syyllistyneen rahanpesuun, eikä muuttanut hovioikeuden antamaa tuomiota. (R 2008 / 105.)

Pohdinta korkeimman oikeuden päätöksistä

Korkeimman oikeuden antamassa kahdessa päätöksessä oikeus on joutunut pohtimaan tuleeko rahanpesurikokseen syyllistynyt tuomita vanhan vai uuden lain mukaan. Tämän myötä korkein oikeus on joutunut myös määrittämään rikoksen tekohetken ja tulkitsemaan laillisuusperiaatetta sekä lievemmän lain periaatetta. Kyseiset periaatteet kuuluvat rikosoikeudellisiin yleisperiaatteisiin, jotka on otettava huomioon oikeuskäytännössä.

Kahdessa oikeustapauksessa tuomio tuli törkeästä rahanpesusta ja kolmannessa tapauksessa tekijä tuomittiin perusmuotoisesta tahallisesta rahanpesusta. Törkeissä rahanpesutapauksissa syylliset ovat ottaneet vastaan rikoksella hankittuja varoja ja rahanpesun kohteena on ollut erittäin arvokas omaisuus. Törkeän rahanpesun toinen ankaroittamisperuste on, että rahanpesun kohteena olevan omaisuuden on oltava erittäin arvokas. Lisäksi oikeuden on täytynyt katsoa tapauksien olleen kokonaisuutena arvioiden törkeitä. Molemmissa tapauksissa rahanpesu on tapahtunut yhden vuoden aikana, joten toimenpiteet on toteutettu suhteellisen lyhyellä aikavälillä.

Korkeimman oikeuden päätöksestä R 2006 / 652 ilmenee, että rahanpesuun syyllistynyt on osallistunut aktiivisesti rikoksella hankittujen varojen käyttämiseen ja tämän nimiin on siirretty omaisuutta. Omaisuus on kuitenkin todellisuudessa ollut puolison hallinnassa. Tapauksessa on mahdollisesti ollut kyse myös tietoisesta toiminnasta, koska puoliso ei ole virallisesti asunut rahanpesuun syyllistyneen luona, mikä johti siihen, että viranomaisilla ei ollut mahdollisuutta yhdistää rahanpesijän nimiin ostettua ja rekisteröityä omaisuutta tämän puolisoon. Puolison tekemistä törkeistä veropetoksista saadut varat ovat olleet tapauksessa rahanpesun kohteena. Viranomaiset ovat myös kyenneet selvittämään, että esirikos on tapahtunut.

Korkeimman oikeuden päätöksestä R 2008 / 105 ilmenee, että oikeus ei ole katsonut rahanpesijän käyttäneen ja kuluttaneen esirikosentekijän yhteistalouden tavanomaisiin tarpeisiin hankkimaan omaisuutta. Rahanpesijä oli siirtänyt esirikosentekijältä saamiaan käteisvaroja eri tileille, minkä vuoksi oikeus katsoi että kysymys ei ollut rikoslain 32 luvun 11 §:n mukai-

sesta käyttämisestä tai kuluttamisesta. Eli rahanpesijä on ryhtynyt muulla tavoin omaisuuteen. Tämän vuoksi tapauksessa ei ole sovellettu rikoslain rajoitussäännöstä.

6 YHTEENVETO

Rahanpesurikoksien lainsäädäntöä on viime vuosien aikana muutettu viranomaisten toimesta. Viranomaisten tehostetut toimenpiteet ovat puolestaan johtaneet siihen, että rahanpesijät luovat koko ajan uusia rahanpesutapoja, kuten työssä on käynyt ilmi. Tämä merkitsee, että lainsäädäntö ei tule välttämättä pysymään uusien rahanpesutapojen perässä. Lainsäädännön ei ole mahdollista pysyä ajankohtaisena, koska viranomaiset eivät tiedä, miten rahanpesu todellisuudessa toteutetaan. On siis mahdotonta, että jokaisen uuden toimintatavan ilmettyä lakia muutettaisiin. Tämä ei myöskään onnistuisi, koska todennäköisesti rahanpesijät loisivat heti uuden rahanpesutavan, kun jokin entinen tapa säädettäisiin rangaistavaksi.

Työstä käy ilmi, että niin sanottu itsepesu tulisi säätää rangaistavaksi teoksi. Tämä olisi todella merkittävä muutos, jonka myötä esirikoksenteikijän mahdollisuudet pestä rikoksella hankkimaansa omaisuutta heikkenevät ja tutkittavien rahanpesutapausten määrät kasvaisivat. On kuitenkin todennäköistä, että itsepesua ei tulla säätämään rangaistavaksi, koska teon rangaistavuus tulisi olemaan ristiriidassa rikosoikeudellisten periaatteiden kanssa. Itsepesun rangaistavuus merkitsisi esirikoksenteikijällä eräänlaista lisärangaistusta. Tämä johtaisi puolestaan ristiriitaan rikosoikeudellisen yleisperiaatteen kanssa, jonka mukaan henkilöä ei saa tuomita tai syyttää samasta teosta kahdesti. Itsepesua ei siis tulla kirjaamaan rikoslakiin itsenäisenä rangaistavana rikoksena, vaikka säännös ehkäisisi rahanpesurikollisuutta. Olisi kuitenkin toivottavaa, että itsepesun osalta lakiin saataisiin kirjattua edes jonkinasteinen säännös, joka vähentäisi itsepesua ja heikentäisi esirikoksenteikijän mahdollisuuksia saada rikoshyöty käyttöönsä.

Nykylainsäädäntö antaa myös eräänlaisen mahdollisuuden lain kiertämiseen, koska joissakin tapauksissa rahanpesu voi olla myös ankarammin rangaistava teko kuin sen taustalla oleva esirikos. Näin ollen rahanpesusta epäilty saattaa myöntää jälkikäteen osallisuutensa esirikokseen, koska esirikoksesta saattaa seurata lievempi rangaistus kuin itse rahanpesusta. Tällöin tulkittavaksi tulee rikoslain rajoitussäännös, jonka mukaan esirikoksenteikijää ei tuomita rahanpesusta vaan ainoastaan esirikoksesta. Tähän asiaan tulisi kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, jotta tällainen lain kiertäminen ei olisi enää jatkossa mahdollista. Olisi tärkeää miettiä, voitaisiinko esimerkiksi rajoitussäännöksen muuttamisella vaikuttaa asiaan tai tulisiko esirikoksien rangaistuksien olla suhteessa rahanpesun rangaistuksiin. Tällöin rahanpesusta epäil-

lyllä ei olisi syytä tunnustaa osallisuuttaan esirikokseen, koska rangaistus ei olisi rahanpesusta annettavaa rangaistusta lievempi.

Nykyinen rikoslaisissa määritelty rahanpesurikoksien lainsäädäntö on tällä hetkellä rangaistuksien osalta hyvällä tasolla. Tulevaisuudessa rangaistusten koventaminen voi kuitenkin tulla ajankohtaiseksi, jos tarkoituksena on alentaa tehokkaasti talous- ja rahanpesurikosten määriä. Toisaalta on epätodennäköistä, että rikollisuutta pystytään torjumaan pelkästään rikoksista tuomittavilla kovilla rangaistuksilla. Voi jopa olla, että rikollisuus lisääntyy, jos tulevaisuudessa kovennetaan esimerkiksi ainoastaan perusmuotoisesta rahanpesusta annettavia rangaistuksia. Tällöin rahanpesijälle ei välttämättä ole merkitystä sillä, saako tämä rangaistuksen perusmuotoisesta rahanpesusta vai törkeästä rahanpesusta, jos näistä tekemuodoista tuomittavat rangaistukset ovat yhtä pitkiä.

Rikoslain 32 luvun 8. §:ssä määritelty salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi, tarvitsee tulevaisuudessa selkeämmän määrittelyn rikoslakiin. Työtä tehdessä oli vaikeuksia ymmärtää, mitä säännöksellä tarkoitetaan ja missä tapauksissa rahanpesun katsotaan täyttävän kyseisen määritelmän. Taitaa kuitenkin olla niin, että kyseistä säännöstä ei ole ainakaan Suomessa käytetty, koska useimmin tuomio annetaan muista rahanpesurikoksen muodoista. Joka tapauksessa säännös tulisi määritellä ja kirjoittaa lakiin selkeämmin, koska yhä etenevässä määrin yleistävä kansainvälisyys rikoksien kohdalla voi luoda tarpeen myös tämän säännöksen tulkitsemiselle.

Kuten työstä käy ilmi, rahanpesun tekotavoista puuttuu varojen hallussapito. Tämä olisi hyvä lisätä lakiin, koska kuten työn oikeustapauksista huomattiin, joissakin tapauksissa rahanpesuun syylistynyt on pitänyt vastaanottamisen tai käyttämisen ohella varoja myös hallussaan. Työn edetessä on käynyt ilmi, että rikoslakiin tehtävä muutos astuu voimaan kesäkuun alussa, jolloin hallussapidosta tulee muiden tekotapojen ohella rangaistava. Kyseinen muutos tulee todennäköisesti helpottamaan jatkossa tuomioistuinten työskentelyä.

Oikeustapauksien kohdalla ongelmia tuottaa asioiden toteen näyttäminen. Monessa tapauksessa on oletettu, että tekijä on esimerkiksi tiennyt varojen laittomasta alkuperästä, mutta ei ole pystytty näyttämään toteen, kuinka laajasti tämä on tiennyt esirikoksentehtäjän laittomasta toiminnasta. Tämä ilmeisesti vaikuttaa osaltaan myös rahanpesurikoksista annettaviin tuomi-oihin. Työssä tutkituissa tapauksissa, rangaistuksena oli ehdollinen vankeusrangaistus. Olisi-

kin mielenkiintoista tietää, milloin rahanpesuun syyllistynyt tuomitaan vankeuteen vai onko yleisin rangaistusmuoto ehdollinen vankeusrangaistus. Erityisesti korkeimman oikeuden tapauksissa esille tulivat lievemmän lain periaate ja laillisuusperiaate, joita jouduttiin tapauksissa soveltamaan, jotta määriteltävä rangaistus olisi tekijän kannalta oikeudenmukainen. Toteen näyttämisen osalta parannuskeinoja voisi miettiä, mutta toinen asia on pystytäänkö asioita todellisuudessa todistamaan oikeiksi. On kuitenkin vaikea näyttää toteen ja osoittaa, että rahanpesijä on todellisuudessa tiennyt tarkasti ja yksityiskohtaisesti, esimerkiksi esirikoksenteikijän huumausainekaupoista ja tämän toiminnan laajuudesta. Näyttöongelmat tulevat näin ollen olemaan keskeisessä osassa rahanpesurikoksien oikeuskäytännössä myös tulevaisuudessa.

Tutkimuksessa mukana olevat oikeustapaukset osoittavat myös sen, että oikeus joutuu tutkimaan jokaista rahanpesurikosta tapauskohtaisesti. Toisaalta oikeustapaukset osoittavat myös sen, että oikeuskäytäntö ei milloinkaan ole yksiselitteistä. Varsinkin lainmuutoksen tultua voimaan vuonna 2003, oikeusasteiden täytyi arvioida, noudatetaanko tuomiota antessa uutta vai vanhaa lakia. Myös tunnusmerkistötekijät ja niiden täytyminen vaikuttaa olennaisesti oikeusasteiden antamiin ratkaisuihin.

Teoria-aineiston rajaaminen ja sen esittäminen kattavasti ja monipuolisesti toi oman haasteensa työn tekemiseen. Teoriaosuudet on pyritty tekemään niin, että ne tukisivat mahdollisimman hyvin työssä käsiteltyjä oikeustapauksia. Empiria sitoutuu työssä osittain yhteen teorian kanssa, koska joitakin teoriassa käsiteltyjä asioita on pyritty selventämään käytännön esimerkkien avulla.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Rahanpesu aihealueena on mielenkiintoinen ja laaja. Aiheen rajauksen merkitys korostui tietomäärän lisääntyessä, sillä vasta jälkikäteen on ollut helppo huomata, miten laajasta aiheesta on kysymys. Työstä olisi saanut myös laajemman kokonaisuuden, mutta tehdyn rajauksen myötä aiheeseen on voinut syventyä paremmin. Työtä kirjoittaessa on huomannut, kuinka vähän asiasta on tiennyt ja kuinka vähän asiasta edelleen tietää.

Rahanpesusta on aiemmin tehty muutamia opinnäytetöitä, joissa rahanpesua on käsitelty pankin näkökulmasta. Rahanpesun rangaistavuudesta on puolestaan tehty väitöskirja ja lisen-
siaattityö, joita on myös käytetty tässä työssä lähdemateriaalina. Ritva Sahavirta on tehnyt väitöskirjan vuonna 2008, joka käsittelee rahanpesua rangaistavuuden näkökulmasta. Sanna Heikinheimo on puolestaan tehnyt lisen-
siaattityön vuonna 1999, joka käsittelee rahanpesua kriminalisoinnin ja menettämisseuraamuksen näkökulmasta. Aiheen laajuuden vuoksi, rahanpesusta on myös tulevaisuudessa mahdollista tehdä opinnäytetöitä ja tutkimuksia. Tulevaisuudessa rahanpesusta voi tehdä opinnäytetyön esimerkiksi rahanpesun torjumisen näkökulmasta tai tutkimalla, miten rahanpesurikosten määrät ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana.

LÄHTEET

Elektroninen media

HE 25/2008. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080025> (Luettu 30.10.2010)

Keskusrikospoliisi 2011. Suomesta värvätään jatkuvasti ns. muuleja järjestäytyneen rikollisuuden avuksi. Saatavilla:

<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/PFBD/39D05E2926CA5212C225785E002BF399> (Luettu 27.4.2011)

Korkein oikeus. R 2005 / 521. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070067> (Luettu 2.1.2011)

Korkein oikeus. R 2006 / 652. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060039> (Luettu 2.1.2011)

Korkein oikeus. R 2008 / 105. Korkeimman oikeuden ennakkopäätös. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2009/20090059?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=KKO%3A2009%3A59> (Luettu 2.1.2011)

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. 503 / 2008.

Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080503?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20rahanpesun%20selvitt%C3%A4misest%C3%A4%20ja%20est%C3%A4misest%C3%A4> (Luettu 31.12.2010)

Neira, T., Perämaa, J. & Vasara, P. 2003. Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä V.

Web-dokumentti. Saatavilla:

[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeuskäytännössä%20V/\\$file/Rahanpesurikokset%20oikeuskäytännössä%20V.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeuskäytännössä%20V/$file/Rahanpesurikokset%20oikeuskäytännössä%20V.pdf) (Luettu 31.12.2010)

Oikeusministeriö 2010. Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet. Web-dokumentti.

Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Valmisteilla/Lakihankkeet/Rikosoikeus/1247667083316> (Luettu 30.4.2010)

Poliisi 2008. Rahapeliä voittotositteita epäillään käytetyn rahanpesuun. Saatavilla:

<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/PFBD/53627ABCCE97C34FC2257418002971BE> (Luettu 22.2.2011)

Rahanpesuasetus. 616/2008. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080616> (Luettu 1.12.2010)

- Rahanpesun selvittelykeskus 2008. Vuosikertomus. Web-dokumentti. Saatavilla:
[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_Vuosikertomus%202008/\\$file/RAP_Vuosikertomus%202008.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_Vuosikertomus%202008/$file/RAP_Vuosikertomus%202008.pdf) (Luettu 10.1.2011)
- Rahanpesun selvittelykeskus 2009. Rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet. Web-dokumentti. Saatavilla:
<http://www.intermin.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/5ACA47DAF80733D5C2257057003F5BE4?opendocument> (Luettu 30.10.2010)
- Rahanpesun selvittelykeskus 2010. Vuosikertomus. Web-dokumentti. Saatavilla:
[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/\\$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf) (Luettu 30.10.2010).
- Rikoslaki. 1889/39. Saatavilla:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rikoslaki> (Luettu 31.12.2010).

Kirjallisuus

- Heikinheimo, S. 1999. Rahanpesu erityisesti kriminalisoinnin ja konfiskaation näkökulmasta. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Huhtamäki, A. 2000. Rahan jäljittäminen. Pieksämäki: RT-Print Oy.
- Lahti, R. & Koponen, P. 2004. Uudistuva talousrikosoikeus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lahti, R. & Koponen, P. 2007. Talousrikokset. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majanen, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A-M., Ojala, T. & Rautio, I. 2009. Rikosoikeus. Helsinki: WS Bookwell Oy.
- Sahavirta, R. 2008. Rahanpesu rangaistavana tekona. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kirjalliset oikeustapaukset

- Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus. R 10 / 859. Kärjäoikeuden antama päätös. Seinäjoki.
- Helsingin hovioikeus. R 09 / 175. Hovioikeuden antama päätös. Helsinki.
- Itä-Suomen hovioikeus. R 07 / 1224. Hovioikeuden antama päätös. Kuopio.
- Tampereen kärjäoikeus. R 08 / 2625. Kärjäoikeuden antama päätös. Tampere.

